

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

„PC speak“ – nový trend v komunikaci mladé generace

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Alena Plšková

Vypracovala:
Šárka Hubková

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „PC speak – nový trend v komunikaci mladé generace“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V Brně dne 20.04.2011

.....
Šárka Hubková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své dceři Báře za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si velmi vážím.

Šárka Hubková

Obsah

Úvod	2
1. Vymezení základních pojmů	4
1.1 Historie PC komunikace (vznik a vývoj)	4
1.2 Definice základních pojmů souvisejících s PC komunikací	6
1.3 Sociální sítě	8
1.4 Anonymita v komunikaci	11
1.5 Navazování partnerských vztahů přes internet	14
1.6 Komunikační slovník	17
1.7 Závislost na internetu	19
2. Nebezpečné komunikační praktiky	22
2.1 Kyberšikana	22
2.2 Kybergrooming	26
2.3 Sexting	28
2.4 Zneužití osobních údajů	29
2.5 Legislativní úprava	32
3. Bezpečný internet	36
3.1 PC komunikace mládeže v číslech – výzkumy	36
3.2 Instituce zabývající se touto problematikou	37
3.3 Škola a prevence	41
3.4 Pravidla používání internetu v rodině	43
3.5 Volný čas a PC komunikace	45
4. Praktická část	49
4.1 Cíle průzkumu a stanovení hypotéz	49
4.2 Charakteristika průzkumného vzorku	50
4.3 Metodika průzkumu	51
4.4 Vyhodnocení dotazníku	52
Závěr	69
Resumé	71
Anotace	72
Seznam použité literatury	73
Seznam příloh	75

Úvod

Internetová komunikace mladých lidí je velmi aktuální téma dneška. Během nedlouhé doby se tento způsob sociálního kontaktu stal běžnou součástí života především mladé generace. Informační a komunikační technologie jsou pro dnešní mládež natolik významné, že bývá nazývána „generací on-line“. Jedná se o fenomén, který významným způsobem ovlivňuje styl života mladé generace. Dotýká se také jejich vnímání a prožívání což má vliv na osobnost jedince. Zároveň tak ovlivňuje celou společnost, neboť dochází k její postupné proměně. Někteří autoři tuto proměnu nazývají digitalizací společnosti.

Díky internetu, jsou zkracovány vzdálenosti a je umožněno virtuální setkávání lidí, kteří by se v běžném životě nikdy nepotkali. Internet však zároveň skrývá spoustu nebezpečí. To je také důvod proč se mě toto téma velice dotýká. Nepracuji v sociální ani pedagogické oblasti, ale jako matka 16-ti leté dcery jsem každodenně nucena řešit otázky výchovy. Vzhledem k tomu, že žijeme v 21. století, velmi často jsou to právě otázky spojené s užíváním počítače a především s komunikací na internetu.

Cílem mé bakalářské práce je objasnit oblast virtuální komunikace současné mladé generace, charakterizovat nejběžnější aspekty této komunikace a jejich vliv na život mládeže, ale především upozornit na nebezpečné komunikační praktiky. Dalším cílem je popsat trestní úpravu související s patologickými jevy, které se vyskytují při internetové komunikaci a také nastínit možnosti preventivních opatření. Cílem praktické části je pomocí dotazníkového šetření zmapovat, kolik času mladí lidé věnují internetové komunikaci, popřípadě zda vnímají tuto svou aktivitu jako závislost. Mým cílem je také zjistit, zda se mladí lidé na internetu setkali s negativními jevy, jakými jsou například kybergrooming nebo internetová šikana.

K naplnění uvedených cílů je práce rozdělena do čtyř kapitol. První tři jsou zaměřeny na teoretickou stránku problému a čtvrtá kapitola pak na stránku praktickou. První kapitola je věnována historii internetu a internetové komunikace a také definici základních pojmů s ní spojených. Jsou zde charakterizovány sociální sítě jako místo virtuálního setkávání, popsán způsob navazování partnerských vztahů, je zde zmíněn komunikační slovník, ale také anonymita a závislost na internetové komunikaci.

Druhá kapitola je zaměřena na popis nebezpečných komunikačních praktik. Zde jsou objasněny pojmy jako například kyberšikana, kybergrooming, sexting, zneužití osobních údajů a stručně je zde popsána také jejich legislativní úprava.

Ve třetí kapitole nazvané „Bezpečný internet“ je pozornost zaměřena především na výčet nejdůležitějších institucí a subjektů, zabývajících se osvětovou a preventivní činností v oblasti negativních internetových jevů. Jsou zde vyjmenována základní pravidla bezpečného užívání internetu v rodině a také možnosti využití volného času dětí a mládeže jako důležitého preventivního prvku.

Čtvrtá, závěrečná část této bakalářské práce, je částí praktickou. Zaměřuje se na potvrzení stanovených hypotéz, které byly sestaveny s cílem zjistit především postoj a vztah dotázaných k internetové komunikaci a také zmapovat jejich případná setkání s patologickými internetovými jevy. Průzkumný vzorek tvoří studenti Střední odborné školy Hranice a Gymnázia Hranice ve věku 15-20 let. Pro možnost porovnání případných odchylek byly odpovědi studentů posuzovány z hlediska pohlaví, ale také dle věku.

1. Vymezení základních pojmů

1.1 Historie PC komunikace (vznik a vývoj)

Než se začnu podrobněji věnovat tématu, ráda bych připomněla alespoň několik málo informací z historie internetu. Zmíním jeho nejdůležitější funkce a ve zkratce také popíši průběh vývoje lidské komunikace jako takové.

Internet se během nedlouhé doby stal důležitou součástí našich životů. Jeho počátky se datují ke konci šedesátých let minulého století, kdy v USA vznikla experimentální síť Arpanet. Byla vyvinuta společností ARPA, původně pouze pro vojenské účely. Americká vláda v té době řešila problém výměny informací mezi jednotlivými vojenskými základnami a dalšími institucemi po případné nukleární válce. Bylo nutné odklonit se od stávajícího systému přenosu dat, který spočíval v jednom centrálním uzlu, ke kterému byly připojeny ostatní. Hrozilo zde nebezpečí, že zničí-li nepřítel hlavní uzel, nebude síť fungovat. Proto v roce 1964 navrhla společnost RAND síť, která neměla žádný centrální uzel a byla mimořádně odolná vůči kolizím.

Na základě této teorie byla spuštěna již zmiňovaná síť Arpanet o čtyřech uzlech. Stala se velmi populární nejprve mezi vědci a studenty, kteří ji kromě pracovních úkolů používali i pro komunikaci. V sedmdesátých letech se výrazně rozrostla a stala se sítí mezinárodní. Začalo se jí říkat INTERNET. V roce 1991 vznikly internetové stránky – WWW (World Wide Web), díky kterým se stal internet přístupný také uživatelům, kteří do té doby neměli s počítači mnoho společného.¹

Síť internet a s ní spojený World Wide Web umožňuje rychlou výměnu a vyhledávání nejrůznějších typů digitalizovaných informací. Nabídka těchto informací je sice snadno dostupná, ale nestrukturovaná. Pomocí vyhledávacích programů je po zadání klíčových slov možné získat sdělení, která ale mohou být nesourodá a vzájemně nesouvisející. Tim Miller vysvětluje tuto skutečnost pomocí metafory „digitální polévka“. Z tohoto pomyslného hrnce je možné vylovit to, co člověk zrovna potřebuje (a sem tam i něco navíc, popř. i něco, o co člověk vůbec nestál).²

---

1 Navrátil, P. Internet pro školy. Prostějov: Computer Media, 2001, s. 10-11

2 Jiráková, J. Média a společnost. Praha: Portál, 2003, s. 195-198

„Podle některých autorů se v zásadě jedná spíše o zvláštní typ nefyzikálního prostoru, v němž se mohou realizovat nejrůznější typy komunikace jako ve fyzikálním prostředí, v němž se běžně pohybujeme. William Gibson použil v roce 1984 pro označení podobného prostoru výraz „kyberprostor“ (cyberspace) a charakterizoval ho slovy „není to opravdový prostor, není to skutečné místo. Je to myšlený prostor“. V tomto „myšleném prostoru“ se začala velmi rychle rozvíjet nejrůznější „nová média“, tedy rozmanité komunikační aktivity, od interpersonálních (např. elektronické pošty), přes skupinové (nejrůznější diskusní kluby, chaty a konference) po skutečně veřejnou komunikaci (internetové deníky a časopisy, internetové rozhlasové stanice, www stránky apod.).“³

Původní funkcí internetu byla především výměna informací. Se zvyšováním jeho popularity a nárůstem uživatelů přibývaly další funkce. Obsah internetu lze podle funkcí rozdělit takto:

- **Informační funkce** – zahrnuje internetové verze novin, časopisů, knih, encyklopedie, mapy, turistické a dopravní informace, jako jsou jízdní řády atd. Důležité jsou také specializované informační stránky nejrůznějších ústavů, úřadů a institucí.
- **Komerční funkce** – zahrnuje vedle reklamy i elektronické nákupy, které jsou specifickým přínosem internetu. Právě zde se uplatňuje interaktivita jako podstatná vlastnost internetu.
- **Dálkově provozované služby** - zejména komunikační, jako je populární elektronická pošta (e-mail) a SMS zprávy, elektronické bankovníctví, elektronické vyřizování na úřadech atp.
- **Zábavná funkce** - zahrnující především hudbu, výtvarné formy, humor, počítačové hry a ostatní formy zábavy. V neposlední řadě sem také patří i internetové diskuse, které se původně řadily pod funkci informační.⁴

Z hlediska této práce je neméně důležité popsat ve zkratce vývoj, který zaznamenala lidská komunikace. Dle převažujícího způsobu komunikace jej můžeme rozčlenit do několika etap.

---

3 Jiráček, J., Köpplová, B. Média a společnost. Praha: Portál, 2003, s. 197

4 Musil, J. Elektronická média v informační společnosti. Praha: Votobia, 2003, s. 164-165

DeFleur a Ball-Rokeach se pokusili o tuto periodizaci:

1. epochu znamení a signálů,
2. epochu mluvení a jazyka,
3. epochu psaní,
4. epochu tisku,
5. epochu masové komunikace.⁵

Po roce 1990 se připojuje prozatím poslední – epocha počítačů – nazvaná informační společnost.

„Informační společnost - je charakterizována podstatným využíváním digitálního zpracovávání, uchovávání a přenosu informací. Ze zpracování informací se stává významná ekonomická aktivita, která jednak prostupuje tradičními ekonomickými či společenskými aktivitami a jednak vytváří zcela nové příležitosti a činnosti, které podstatně ovlivňují charakter společnosti.“⁶

Žijeme tedy v informační společnosti a internet se pro většinu lidí žijících ve vyspělých zemích stal naprostou samozřejmostí. Každý kdo poznal jednoduchost a účelnost, kterou internet nabízí, ať už v oblasti vyhledávání informací, relaxace nebo právě komunikace, jej začlenil do svého každodenního života. V případě mladých lidí to platí dvojnásob. Pro ty se stal internet naprostou nezbytností. Zatímco většina dospělé populace používá internet zejména k pracovním a praktickým účelům, pro mladou generaci je prostředí internetu také místem setkávání a realizace vztahů. Slouží tedy zároveň k uspokojování jejich základních sociálních potřeb.

1.2 Definice základních pojmů

S internetovou komunikací je spjata velké množství pojmů, proto se nyní pokusím popsat alespoň některé z nich. Vynechala jsem definice a popis technického vybavení, které není pro toto téma podstatné a zaměřila jsem se spíše na pojmy spojené se samotnou komunikací.

---

⁵ Jiráček, J., Köpplová, B. Média a společnost. Praha: Portál, 2003, s. 18

⁶ <http://www.ics.muni.cz/>

- **cyberspace – kyberprostor;** virtuální prostředí, obvykle spojován s prostředím internetu,
- **e-mail, elektronická pošta** – prostředek pro zasílání dat prostřednictvím internetu,
- **emotikona** – zkratka pro tzv. „emotivní ikonu“, která slouží k vyjádření emocí ve virtuálním prostředí,
- **flaming** – „ohnivá“ diskuse ve virtuálním prostředí,
- **flow** – stav, kdy je člověk pohlcen svou činností, vtažen do děje, zapomíná sám na sebe a nevnímá okolí,
- **chat** – specifické prostředí diskusních virtuálních skupin s více účastníky,
- **Instant Messaging (IM)** – služba umožňující svým uživatelům sledovat, kteří jejich přátelé jsou zrovna připojeni a komunikovat tak s nimi v reálném čase - synchronní komunikace. Např. prostřednictvím služby Skype, ICQ apod.
- **ICQ** – „I Seek You“ (hledám tě) – komunikační nástroj v prostředí internetu, který umí kombinovat více typů komunikace (text, hlas, data), podobně jako Skype,
- **MUD** – „Multi User Dungeon“ – interaktivní prostředí virtuálních fantasy světů,
- **multiplicitní komunikace** – simultánní internetová komunikace s více lidmi v jednom okamžiku,
- **nick** – přezdívka uživatele internetu, většinou chatu,
- **on-line** – být připojený k internetu; příslušný jev probíhá nebo se vyskytuje na internetu,

- **on-line komunita** – skupina lidí, tzv. komunita, která své členství zakládá ze sociálních, profesních, vzdělávacích či zájmových důvodů a používá pro vzájemnou komunikaci počítačovou síť,
- **server** – obvykle počítač, poskytující určitou službu pro uživatele počítačové sítě,
- **smajlík** – usmívající se emotikona,
- **web log (blog)** - internetová aplikace obsahující příspěvky většinou jednoho editora na jedné webové stránce – tzv. internetový denník.

1.3 Sociální sítě

Sociální sítě jsou místem virtuálního setkávání lidí všech věkových kategorií. Fungují prostřednictvím internetu, nejsou tedy omezeny hranicemi států, v jejich funkci jim nebrání vzdálenost jednotlivých aktérů a dalo by se říct, že do značné míry mizí i jazyková bariéra. Vzhledem k neustálému rozšiřování sítě internet, jsou dnes už snadno dostupné téměř v každém koutu světa. Nejznámějšími sítěmi jsou např. Facebook, Twitter, YouTube nebo LinkedIn. V Česku pak Lidé.cz, Spolužáci.cz. a další.

Sociální sítě slouží k výměně názorů, rad, ke sdílení společných problémů i radostí, k zábavě, ale také k seznamování, či hledání zaměstnání. Velkou výhodou sociálních sítí, je možnost nalézt jejich prostřednictvím člověka, kterého jsme znali například v dětství, ale později jsme s ním ztratili kontakt. V tom také spočívá důvod velké obliby těchto sítí. V možnosti najít dávno ztracené přátele nebo naopak najít přátele nové, což je jev možná ještě častější. Zda se bude jednat pouze o virtuální přátelství, nebo se tito lidé stanou součástí našeho reálného života, je ovšem otázkou.

Sociální sítě jsou založeny na síti vzájemně propojených profilů, které obsahují osobní údaje, fotografie, obvykle také seznam přátel a další informace. Umožňují vyhledávat a vytvářet databázi kontaktů. Vznikají tak určité skupiny – tzv. komunity.

Sak, v souvislosti s těmito komunitami, popisuje vznik nové dimenze „sociální“. „Virtuální komunity produkují virtuální sociální normy, hodnoty, formy komunikace. Jedinec se musí s touto virtuální sociální skutečností vyrovnat, osvojit si ji v procesu sociálního zrání pro virtuální realitu.“⁷ S tím také souvisí rozdílnost norem chování v reálném a virtuálním prostředí. „Součástí virtuální sociální zralosti jsou znalosti, dovednosti, normy, kompetence virtuální komunikace a jednání, emoce, hodnoty, sociální normy, postoje.“⁸

Mladý člověk je tedy nucen osvojit si velké množství dovedností, ať už mentálních nebo sociálních, které jsou nutné pro jeho úspěšný pobyt ve virtuální realitě. Zdá se ale, že mu to nečiní velké potíže. Mladí lidé jsou internetem, a především komunikací v jeho prostředí, nesmírně přitahováni. Komunikace na internetu má některé své specifické rysy, díky kterým je právě pro mladou generaci tak přitažlivá. Uvedené členění se vztahuje k veškeré komunikaci na internetu. Nejvhodněji ovšem vystihuje právě komunikaci v prostředí sociálních sítí. Těmito rysy jsou především:

- **Multiplicita – komunikace s více lidmi najednou**

Řada uživatelů komunikačních prostředí preferuje a vyhledává komunikování s více lidmi najednou. Mohou chatovat s několika lidmi, k tomu mít otevřeno okno ICQ a dopisovat si s partnerkou, eventuálně k tomu mohou vyřizovat i e-maily.

Z rozhovorů s těmito uživateli vyplynulo, že multiplicitní situace přinášejí pocity opojení, navozují stav nervozity z „nestřhání“, uvádějí organismus do stavů podobných transu nebo sportovním výkonům. Zdá se, že jde o jednu z nejvyhledávanějších výhod internetového komunikování. Při multiplicitní komunikaci může docházet až k prožitkům rozštěpení. Člověk je méně pozorný, oslovována a provokována jsou různá „já“ člověka atd.

- **Okamžitost komunikování a výhoda času na rozmyšlenou**

Při komunikování prostřednictvím nových technologií je vyvíjen psychologický tlak na okamžitost. Týká se to i komunikace mobilním telefonem. Technologie mění způsoby komunikování. Dochází ke zkrácení lhůt mezi obdržetím zprávy a odpovědí. Někde je

---

7 Sak, P. Mareš, J. et al. Člověk a vzdělání v informační společnosti str. 256, Praha: Portál 2007

8 Sak, P. Mareš, J. et al. Člověk a vzdělání v informační společnosti str. 257, Praha: Portál 2007

očekávána okamžitá reakce – vzniká nový úzus. Dochází k odesílání řady nepromyšlených zpráv. Z řady z nich je poznat spěch (např. překlepy).

Komunikující se však zároveň nechtějí vzdát výhody času na rozmyšlení a svobodného pozdržení odpovědi. Dochází tak k paradoxní koexistenci dvou tendencí. Ve virtuálním prostředí se toleruje výrazně delší prodleva mezi sdělením a odpovědí než v prostředí reálném. Odmlčení a latence odpovědi, zejména při synchronní komunikaci na chatu nebo v prostředí ICQ, vyvolá snadno napětí.

- **Povrchnost**

Zdá se, že stále přežívá chápání virtuálního komunikování jako povrchnějšího. Ovšem bylo zjištěno, že více hodin strávených na internetu znamená méně častý názor na povrchnost této komunikace. Část těch, kteří začnou více využívat internetového komunikování, ho přestanou považovat za povrchní. Úzce spolu souvisejí také povrchnost a multiplicita. Část multiplicitně komunikujících adolescentů upřednostňuje zároveň virtuální komunikaci (jako nepovrchní) a naopak.

- **Potřeba sdružovat se**

Virtuální komunity naplňují lidskou potřebu po sdružování se. Zejména v případě mnoha osobních potíží se virtuální prostředí stává bezpečnějším pro intimní svěření.

Sládková ve svém výzkumu v roce 2004, utřídila a analyzovala výpovědi od 240 dívek, které navštěvovaly virtuální diskusní prostředí vytvořená dospívajícími dívkami s mentální anorexií a bulimií. Dvacet dívek ze zmíněného vzorku Sládkové uvedlo strach z toho, že na nich jejich problém někdo pozná. Zároveň měly strach někomu se svěřit v reálném světě. Mají pocit, že v reálném světě není možné nikomu věřit nebo není nikdo, kdo by jim pomohl. Devatenáct dívek uvedlo, že jim nikdo nerozumí, nikoho jejich problémy nezajímají a nikdo je nemá rád. Svěřily to na internetu – jiným neznámým dívkám. Hledaly někoho, s kým mohly sdílet své trápení, zažít pocit pochopení a neodsuzování. Je zřejmé, že virtuální komunikační prostor nabízí pro řadu dospívajících místo, kde nacházejí podporu, pocíťovaný zájem, a dokonce i jistou podobu lásky.⁹

---

9 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2007, s. 276-279

Kromě těchto rysů, bývá s komunikací na internetu spojován ještě další výraz a tím je solipsismus.

Solipsismus – je termín vyhrazený ve filozofii pro přesvědčení člověka o tom, že vnější svět existuje jenom v jeho hlavě. Zjednodušený závěr solipsistického přístupu ke světu je ten, že „svět je má vlastní představa“. To, co se děje v myslích těch, kdo navazují vztahy on-line, kdo komunikují s fyzicky neznámými lidmi, kdo investují emoce a představy do internetem zprostředkovaných přátelství (či kvazipřátelství), se opravdu hodně přibližují vytváření si vlastního světa fantazií o druhé osobě. Z vlastních představ o osobě, s níž jsem se seznámili, projikujeme naše představy, jež o ní máme, do ní – a záhy můžeme být přesvědčeni, že víme, s kým „mluvíme“, že druhou osobu známe. Ve skutečnosti komunikujeme, přinejmenším zčásti, v podstatě sami se sebou: se svými očekáváním, polovědomými sny, s přáním.¹⁰

Z uvedeného vyplývá, že důvod velké popularity sociálních sítí a internetu jako takového, spočívá v uspokojování konkrétních potřeb. Ať už se jedná o potřebu sdružovat se, zažít vzrušení nebo například pocit sounáležitosti. Všechny tyto potřeby měli lidé odjakživa, současná mladá generace se je jen pokouší uspokojovat jinak než tomu bylo v minulosti.

„Někteří autoři považují informační a komunikační technologie za tak důležité pro současnou mládež, že ji nazývají „net generation – generace netu (sítě)“ nebo také „generace on-line.“¹¹ Je nesporné, že pro současnou mladou generaci jsou tyto technologie nepostradatelné.

1.4 Anonymita v komunikaci

Anonymita velmi úzce souvisí s členstvím a sdružováním se v sociálních sítích. Je jednou z nejvyhledávanějších vlastností internetové komunikace. Díky ní se mladí uživatelé internetu snadněji seznamují s cizími lidmi. Mohou jednoduše komunikovat a říkat co si myslí beze strachu z toho, že se „ztrapní“. Nevidění tak mohou lépe trénovat a rozvíjet svou komunikaci. „Tráví-li dospívající mnoho času rozhovory na

10 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2007, s. 275-276

11 Sak, P., Mareš, J. et al. Člověk a vzdělání v informační společnosti. Praha: Portál, 2007, s. 257

internetu, jeho on-line sociální dovednost se zlepšuje. Navíc často potkává lidi různého věku a kulturního zázemí, a tudíž má příležitost učit se komunikovat se širokou sortou lidí. V optimálním případě se tato zkušenost přenáší do reálného života.“¹²

S internetovou anonymitou souvisejí některé psychologické aspekty. Jedná se především o pojem disinhibice.

„Termín disinhibice v komunikaci vyjadřuje odložení zábran a skrupulí, ztrátu nebo překonání nesmělosti, plachosti a ostychu, v krajních podobách může jít o obcházení tabu a zákazů, tedy o jistou odvážanost či nevázanost na normy, které mohou být až anomální. Pozitivní konotace zahrnují slova jako otevřený, uvolněný, smělý, bez zábran.“¹³

Zmíněná disinhibice je považována za nejnápadnější znak elektronické komunikace. Podle Sulera se na disinhibici při on-line komunikaci podílí kromě anonymity tyto hlavní faktory:

- **neviditelnost** (druhý nemůže vidět, jak vypadám, jak se tvářím);
- **asynchronita komunikace** (reakci si mohu promyslet, není nutné reagovat ihned);
- **solipsistické introjekce** (vše je v podstatě v mé hlavě, vytvářím si fantazie o tom, jak druhý vypadá, jak zní jeho hlas, takže si vytvářím fantazijní nereálný svět);
- **neutralizace statusu** (stává se vedlejším a nepodstatným, jaké postavení v reálném světě má on-line komunikující);
- **další účinky samotné interakce.**¹⁴

„Obscenní a obtěžující disinhibované chování bývá někdy označováno jako flaming (rozohňování se).“¹⁵

„Anonymita na internetu (podobně jako v davu) chrání člověka před identifikací. Pozoruhodné ovšem je, že i v anonymním prostředí se chce jedinec realizovat a nějak projevit. Chce se chránit a zároveň „dát“ něco ze sebe, přispět do komunity. Anonymita tedy chrání a zároveň vytváří bezpečné podmínky pro vnější projevy, pro zúčastnění se,

---

12 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 52

13 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 272-273

14 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 273

15 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 274

zapojení do diskuse, pro vyslovení odvážných názorů, pro výkřiky a vehementní prosazování svého. Právě v anonymitě (a tedy pod ochrannou rouškou) je náš projev smělejší, disinhibovaný, chováme se někdy jako „utržení ze řetězu“.¹⁶

Suler a Philips vyslovují názor, že nikdo nechce zůstat úplně anonymním. Spíše chce v ochranné anonymitě virtuálního prostoru nabízet jen některé části sebe samého. Uživatele láká (při on- i off-line internetové komunikaci) ne ani tak ochrana totální anonymitou, ale vystupování z ní. V pravém slova smyslu ho přitahuje, že si odhalování své identity může sám řídit. Láká ho, že si s tímto „striptýzem“ může sám pohrávat.¹⁷

Dalším důležitým pojmem spjatým s internetovou komunikací je disociace. „Disociace je původně termín, který P. Janet použil v roce 1889 pro rozštěp osobnosti. Při disociovaném stavu vědomí jako by měl člověk v sobě více osobností (minimálně ještě jednu jinou) a takový stav narušuje psychicky zdravé vědomí, může vést ke zmatení nebo k tomu, že pod-osobnosti „v nás“ se začnou dohadovat.“¹⁸

„Anonymita může vést některé on-line komunikující k tomu, že za své chování nepřebírají zodpovědnost. Ten, kdo by se měl zodpovídat za své činy, výroky apod., je přece vždy někdo konkrétní, je jednoznačně určený. Když zůstanu v anonymitě, nejenže nemají druzí lidé koho pohnat k zodpovědnosti, ale ani já sám sebe nemusím trápit výčitkami. Suler zmiňuje souvislost s disociací: někdy se on-line komunikující či brouzdající člověk (prohlízející si např. tu nejtvrďší pornografii – rovněž podoba disinhibovaného chování; nebo agresivně atakující jiné účastníky v chatové místnosti – obvyklá podoba negativně nezdrženlivé disinhibice) může dostat do stavu, že o sobě – po vystřízlivění z on-line prostoru – prohlásí: „To nejsem já, kdo se tam takto chová“ Nastal klasický stav disociace.“¹⁹

Internetová anonymita zároveň umožňuje teenagerům ventilovat jejich stres. Jedná se o tzv. odreagování frustrací. „Stará teorie o adolescentovi pojednává o tomto období jako o „bouři a vzdoru“, prezentuje dospívání jako obtížné a frustrující období.

---

16 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 275

17 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 275

18 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 276

19 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 276

Co je snazší než vybití svých agresivních a sexuálních tendencí právě ve světě anonymního a snadno dosažitelného internetu.“²⁰

Prostřednictvím internetové anonymity mladí lidé často „pátrají a objevují“ svou sexualitu. „Dospívající zkouší tzv. „cybersex“, který je obvykle „pornografií“ v podobě psaného textu – popisování do detailu, co kdo komu dělá a jak se u toho cítí. Někdy může dojít i k výměně obrázků, obvykle však je obrázková informace spíše komplikací, která může zastavit volnou hru představivosti.“²¹

Anonymní internetová komunikace tedy může být pro současnou mládež velkým přínosem. Na druhé straně zde hrozí i vážná rizika. Největším problémem je dle mého názoru uveřejňování osobních údajů a fotografií v profilech sociálních sítí. Jak jsem uvedla v předchozí kapitole, díky těmto profilům, si může téměř kdokoliv velmi jednoduše zjistit spoustu informací o majiteli takového profilu. Proto je při zveřejňování těchto dat velmi důležitá opatrnost. Je třeba pečlivě zvažovat, které informace zveřejnit a které naopak neuvádět. Vstup do osobní složky je sice umožněn pouze „přátelům“, ovšem nikdo s jistotou neví, zda člověk na druhé straně, který žádá o přidání do kontaktů, je opravdu ten, za koho se vydává. V této souvislosti je nutné zaměřit se především na informovanost dětí a mládeže. Existuje celá řada případů, které právě pro nedostatek informací a velkou důvěřivost mladých uživatelů, skončily tragicky.

1.5 Navazování partnerských vztahů přes internet

Seznamování na internetu se stalo běžnou součástí života pro lidi téměř všech věkových kategorií. Téměř zcela nahradilo tištěné seznamovací inzeráty a do značné míry omezilo také klasické, osobní seznamování, při kterém je „žadatel“ o seznámení vystaven případnému potupnému odmítnutí.

Oproti tomu na internetu vám díky anonymitě nic podobného nehrozí. Takovéto navazování známostí je oblíbené pro svou jednoduchost a rychlost a člověk nemusí opustit práh svého bytu či zaměstnání. V internetových seznamkách a chatech, určených k tomuto účelu, je k dispozici nepřeberné množství profilů, často včetně fotografií. Stačí

---

20 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 51

21 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 52

si jen vybrat. Především pro mladou generaci je tento způsob seznamování naprosto přirozený.

Šmahel se ve svém výzkumu v roce 2003 zaměřil na motivace využití internetu pro navázání vztahu dospívajících. Na základě odpovědí dotázaných vytvořil následující kategorie:

- **Nepřeberné množství vztahů** - v prostředí internetu je možné nalézt nepřeberné množství lidí – potencialních partnerů a je možné poznávat stále nové a nové lidi. Tito lidé jsou navíc snadno dostupní a otevření ke komunikaci, zatímco v reálném světě tomu tak být vždycky nemusí.
- **Nezávislost na lokalitě** – dospívající se mohou bavit s lidmi z celého světa, poznávat jinou mentalitu, jiné kulturní prostředí a v neposlední řadě mají možnost si vyzkoušet svou znalost cizího jazyka.
- **Snadné navázání vztahů** – důležitým rysem prostředí internetu je to, že navázat „vztah“ – kontakt je zde velmi snadné. Člověk nemusí téměř ani promluvit – stačí „kliknout“ myší na příslušný obrázek-ikonu. Jakoby už samotným „kliknutím“ byl kontakt navázán, zatímco v realitě se jeví navázání kontaktu mnohem těžší.
- **Příležitost pro sociálně handicapované** – úzce souvisí s předchozím bodem. Pro některé dospívající je seznámení se v reálném světě skutečný problém, zatímco ve virtuálním prostředí jsou příležitosti vyrovnané i pro sociálně handicapované. Sociálním handicapem může být často nesmělost, úzkost při navazování kontaktu nebo fyzická (ne)přitažlivost. Jiným handicapem může být problém vyjádřit v reálném kontaktu své emoce. V bezpečném virtuálním prostředí se tak dospívající učí partnerské či přátelské vztahy navazovat, učí se komunikovat, vyjádřit své pocity, touhy a hodnoty.
- **Virtuální sexuální zkušenosti** – virtuální prostředí se může stát nejenom prostředkem k seznámení, ale také místem, kde dospívající získávají své první sexuální zkušenosti, i když pouze ve formě slov a psaného textu. Ve virtuálním prostředí se tak učí dospívající uvědomovat si svou sexualitu a mluvit o intimních věcech.²²

---

22 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 88-91

Přestože je seznamování na internetu u mladých lidí velmi populární, z výsledků uvedeného výzkumu také vyplynulo, že dospívající sami označují vztahy na internetu jako nereálné. Jedna z dívek (19 let) uvedla: „Uvědomuji si, že virtuální prostředí je pouhou náhražkou či iluzí skutečného vztahu. Ať je to na netu sebevíc hezcí a jednodušší, se skutečným životem se to rovnat nemůže. Pokud ti ke štěstí stačí si jen popovídat, tak ti net stačí, ale pokud potřebuješ obejmout, cítit něčí blízkost, to už ti ten přítel, i kdyby sebevíc chtěl, dát nemůže.“²³

Mladí lidé se tedy snaží své partnery a přátele z internetu začlenit i do svého reálného světa. Pravděpodobně jim nestačí virtuální setkávání a přejí si svůj vztah prožívat i v běžném životě. V takovém případě, ale může nastat problém, neboť během komunikace a především při navazování kontaktu na internetu, bývají jedinci pod silným vlivem přenosu a projekce.

Přenos – „v psychoanalýze se chápe jako základní mechanismus vztahu mezi pacientem a terapeutem – pacient nevědomě přenáší své přání, pocity, zkušenosti či vztahy z minulosti na svého terapeuta, do vztahu s ním.“²⁴

Projekce – „v rámci přenosu nebo i mimo něj může pacient používat obranný mechanismus, kdy na terapeuta „projikuje“, tzn. nevědomě přenáší, obsahy své vlastní mysli (přání, motivy pocity) vztahující se ke své osobě – např. si nechce přiznat vlastní agresivitu, a proto z ní obviňuje terapeuta.“²⁵

Vzhledem k tomu, že komunikace a seznamování na internetu probíhá především v textové formě, nemáme obvykle možnost člověka na „druhé straně“ vidět a udělat si tak objektivní názor na jeho vzhled a vystupování. Tady vzniká velký prostor pro naši představivost právě v podobě přenosu a projekce. „Mechanismus přenosu na internetu ovlivňuje také to, jakým způsobem člověk ve virtuálním prostředí „filtruje“ přijímané informace. Člověk má tendenci vybírat ty informace, které jeho nevědomí chce slyšet, respektive slyšet potřebuje. Někteří uživatelé internetu jsou překvapeni, že si vybírají ve virtuálním prostředí stále stejné typy přátel. Jejich přátelé však ve skutečnosti stejní nejsou, „nepohodlné“ informace o nich jsou filtrovány a naopak

---

23 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 94

24 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 20

25 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 20

vybírány jsou pouze informace „pohodlné“. Nevědomí člověka tak řídí proces virtuálního vztahu a komunikace podstatně více, než tomu je v realitě.“²⁶

Ukazuje se, že o co jednodušší je na internetu navázat kontakt, o to složitější je převedení virtuálního vztahu do reality. Setkají-li se dva lidé, kteří jsou na základě svých představ a fantazií plni očekávání, budou s velkou pravděpodobností překvapeni, jak mnoho se jejich představy liší od reality.

1.6 Komunikační slovník

Jak již bylo řečeno, internetová komunikace a především komunikace v reálném čase klade velký důraz na rychlost. Z toho logicky vyplývá, že zde není prostor pro zdlouhavé a pečlivé vypisování. Zejména mladí lidé mají potřebu té nejrychlejší výměny informací. Proto si psaní začali zjednodušovat.

„Zjednodušené sdělování v prostředí internetu poznamenává jazyk syntakticky a sémanticky, kompozičně i stylově. Většinu jazykových změn vysvětluje úspora času, zrychlení výměny informací a odklon od jazykové krásy ke komunikační utilitárnosti. Hledáme-li hlubší psychologické příčiny a souvislosti zprimitivnění jazyka, můžeme předpokládat, že k ochuzování možností jazyka dochází:

- když účastníci reagují rychle, bez promyšlení, bez korektur;
- když si účastníci osvojují společně sdílený jazyk s omezenou slovní zásobou, jež jim stačí, a v tomto směru se ovlivňují navzájem;
- když mají komunikující nedostatečně kultivovanou slovní zásobu;
- když jazyk využívají jako „gesta“, výrazu odporu a vymezení se vůči konformním uživatelům spisovného či knižního jazyka.

Internetem se šíří deformování pravopisu typu „tlaxate wo nicem, xce to...“ apod. Lze to vysvětlit důvody ekonomickými, neboť nový pravopis je rychlejší: „x“ namísto „ch“ znamená použít jednoho úhozu místo dvou, respektuje vynechávání

---

26 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 21

háčeků a čárek a urychluje komunikaci z klávesnic, které nemají tyto hlásky a znaky předepsány atd. Roli zde však hraje i odpor ke konvenci.“²⁷

„Některým výrazům často se vyskytujícím v prostředí internetové komunikace se začalo říkat internetismy. Médium samo si buduje svůj „organismus“, svůj jazyk, svou strukturu. (Ve skutečnosti to samozřejmě dělají jeho uživatelé.) Některé internetismy jsou akronymy – jedná se o shluk počátečních písmen vynechaných slov: ILY (I love you), LOL (Laughing out loudly – Směji se nahlas), ATB (All the best – Všechno nejlepší; v neformální angličtině dnes velmi rozšířené; běžné zakončení e-mailů). Zkracují se ustálená sousloví, například se píše ASAP (as soon as possible – co nejdříve, doslova: tak rychle, jak je to možné).

Zkracování se rozšířilo při psaní smsek. Je evidentní, že se e-mailová a sms-komunikace ovlivňují. Esemeska anglické školačky:

„My smmr hols wr CWOT. B4, we used 2go2 NY 2C my bro, his GF & thr 3 :- kids FTF. ILNY, it's a gr8 plc.“ (Ve zprávě je jen osm slov – jsou podtržena. Do smsky byla zhuštěna následující zpráva: „My summer holidays were a complete waste of time. Before, we used to go to New York to see my brother, his girlfriend and their three screaming kids face to face. I love New York. It's great place.“).“²⁸

Akronymy se v souvislosti s komunikací na internetu používají stále převážně v anglickém jazyce. České akronymy se zatím ve větší míře neujaly. Mezi nejpoužívanější akronymy patří např. JJ (jojo), NN (nene), O5 (opět), Z5 (zpět), TTJ (tak to jo), NZ (není zač), PP (pápá) apod. Ve srovnání s množstvím anglických zkratek je to jen zlomek. Na internetu je k dispozici seznam jednotlivých akronymů, který je pro mladé komunikující, alespoň zpočátku nezbytný, aby se v internetových diskusích vůbec domluvili.

Internetová komunikace je stále převážně neverbální, proto se začaly k vyjádření pocitů a emocí pisatelů používat speciální značky, tzv. emotikony.

Tyto emotikony (smajlíky), „zaznamenávají emoční rozpoložení účastníka nebo chtějí něco (zpravidla emočního) způsobit u příjemce: obveselit ho, pozlobit. Dnes již existuje

---

27 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 281

28 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 282

rozsáhlý soubor těchto šifer prozrazující odvěkou potřebu komunikovat i „nevyslovitelné“. Řada softwarových prostředí určených především k chatování nabízí obrázkové „smajlíky“. Člověk tak může vyjádřit neverbální obsah, sdělovat emoční a vztahové obsahy – takříkajíc ihned. Instantnost komunikace (mohu velmi rychle sáhnout po něčem, co mi předpřipraví druhí, a těmito již hotovými prostředky se vyjádřit) patří ke klíčovým znakům internetové a i esemeskové komunikace.

Smajlíky nebo emotikony (ikony pro emoce) rozšiřují komplexnost slovního sdělování dvou neviditelných osob a přibližují jí alespoň o krok komunikaci tváří v tvář. V budoucnu lze očekávat přenos obrázkových dat – například snímání obličeje komunikujících. Zdá se, že potřebujeme také vidět, nejenom číst. Že vidění komunikujícího při komunikaci (toho, jak se tváří) patří k postrádaným potřebám.²⁹

Přehled některých používaných šifer:

:-) úsměv, „to je legrace“, „neber to vážně“, „ber to s humorem“

:-((pláč, smůla, „to jsi dopadl“, „dostal jsi mě“, „problém“

8:-) uvažuješ jako dítě (tzv. holčička s mašlí)

(;-& zlobím se

[O!O] překvapení, „to valíš oči“

E-mailové šifry se neustále vyvíjejí a nabízejí široké pole pro vlastní tvořivost.

1.7 Závislost na internetu

Stejně jako na všem, co člověku působí potěšení a zároveň mu pomáhá zapomenout na negativní stránky života, i na internetu se člověk může stát závislým. Záliba v nevinném surfování, hraní her nebo chatování se postupem času může vymknout kontrole a proměnit v nemoc. Tato závislost se nazývá netomanie.

Netomanie – navenek se projevuje nutkavou potřebou neustále prohlížet svou emailovou poštu. Nutkavou potřebou bez cíle listovat nabídkami jednotlivých serverů. V prožívání člověka se objevují vtíravé myšlenky o internetu ve chvílích, kdy se zabývá jinými aktivitami; potřebou zapnout internet dostavující se v místnosti, kde se nachází počítač. Jeho myšlení a aktivity se tedy soustřeďují na počítač a internet a v důsledku

---

29 Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, s. 281-283

toho pak ztrácí zájem o své okolí, omezuje činnosti, které ho dříve uspokojovaly, izoluje se od okolí.³⁰

V současné době neexistuje jednotný názor na to, kdy se ještě jedná o běžného uživatele, a kdy už jde o chování závislého. Člověka závislého na internetu však charakterizuje přítomnost těchto symptomů:

- **Důležitost** – příslušná aktivita se stává nejdůležitější v životě, dominuje myšlení, pocitům chování.
- **Změna nálady** – pokud činnost, na níž jsme závislí právě nevykonáváme, mění se nám nálada – nejsme schopni se řádně soustředit atp.
- **Zvyšování tolerance** – tolerance na určitou dávku látky nebo činnosti se zvyšuje, to znamená, že musíme zvyšovat „dávku“, aby se dostavil příslušný efekt.
- **Abstinenční příznaky** – po přerušení činnosti na níž jsme závislí, se dostavují nepříjemné psychické či fyzické pocity.
- **Konflikt** – dochází ke konfliktu mezi naší závislostí a okolním světem – rodinou, zájmy, prací, školou apod.
- **Recidivy** – rozumíme jimi opětovné návraty do dřívějších stavů vyvolaných činností na níž jsme závislí, to znamená, že se při dalším kontaktu s předmětem naší závislosti dostaneme do již jednou zažívaného stavu podstatně rychleji než při prvním kontaktu.³¹

Závislost na internetu tedy vykazuje podobné, ne-li shodné příznaky jako téměř každá jiná závislost. S jejím vznikem souvisejí ještě další dvě důležité oblasti. Jedná se o oblasti, které mají úzkou souvislost s vnímáním sebe sama a okolního světa. „Ukazuje se, že lidé, kteří mají tendenci zabývat se sebou samými, jsou na internetu závislejší, než lidé, kteří se soustředí spíše na okolní svět. Další příčinou, která přispívá ke vzniku netomanie, je nízké sebehodnocení a pochybnosti o sobě samém. Jedná se o to, že člověku s nízkým sebehodnocením internet nabízí zisk pozitivní odezvy, která mu umožňuje zvýšit si svou osobní prestiž.“³²

---

30 Pokorný, V. Telcová, J. Prevence sociálně patologických jevů. Brno: Ústav psych. poradenství a diagnostiky, 2003, s. 119

31 Šmahel, D. Psychologie a internet. Praha: Triton, 2003, s. 141-142

32 Pokorný, V. Telcová, J. Prevence sociálně patologických jevů. Brno: Ústav psych. poradenství a diagnostiky, 2003, s. 119

„Neuspokojují-li uživatelé internetu navíc reálné mezilidské vztahy, roste nebezpečí, že před nimi bude upřednostňovat své virtuální vztahy, které mu internet umožňuje, protože ho prožitkově obohacují více. Virtuální svět internetu se pro něj může stát dokonce natolik atraktivním, že je ochoten vyměnit za účelem jakési vlastní vnitřní degradace svůj reálný svět za svět internetu. Nešťastný a nespokojený člověk tak může realizovat své sny, které mu realita neumožňuje. Pochybnosti, nespokojenost, neklid jsou zdrojem jednání, které může člověka přivést k hledání toho, co mu chybí v reálném světě.“³³

Netomanie, má tedy nejen shodné příznaky s ostatními závislostmi, ale také důsledky na život a psychiku nemocného jsou srovnatelné: „ztráta smyslu pro realitu, anonymita internetu jen zrychluje rozpad sociálních vazeb závislého, projevuje se ztrátou norem chování, rozpad rodiny, izolovanost a deprese. Nevyhnutelné zdravotní důsledky vedou nakonec ke ztrátě práce a následně ke kriminalitě stejně jako u drogové závislosti.“³⁴

Na závěr bych ráda poznamenala, že v případě mladých lidí, kterých zejména se tato práce týká, je dopad na sociální aspekty zvláště neblahý. Zpřetrhání vazeb s nejbližším okolím, odcizení se a izolovanost mladého jedince, může mít pro jeho život ať už po stránce fyzické, psychické či sociální, velmi vážné důsledky. Je proto nutné zaměřit se již u dětí na schopnost „zdravého“ využívání internetu. Na rozvoj jejich pozitivního sebehodnocení, stejně jako na rozvíjení jejich sociálních dovedností tak, aby byly schopné uspokojovat své sociální potřeby v reálném světě. Aby dokázaly odpovídajícím způsobem komunikovat se svým okolím a nemusely se v budoucnu uchýlovat k náhražkám, jakým je virtuální realita internetu.

---

33 Pokorný, V. Telcová, J. Prevence sociálně patologických jevů. Brno: Ústav psych. poradenství a diagnostiky, 2003, s. 119

34 Musil, J. Elektronická média v informační společnosti. Praha: Votobia, 2003, s. 178

2. Nebezpečné komunikační praktiky

2.1 Kyberšikana

Svět internetu, to není jen zábava a přátelská komunikace, ale může se stát také místem stresu a bolesti. Jejich zdrojem se v posledních letech velmi často stává kyberšikana. Zatímco v minulosti se vyskytovala „jen“ šikana v klasické formě, kdy se agresor i oběť setkali tváří v tvář, v současné době se díky rozvoji informačních technologií stále častěji objevuje její nová podoba – kyberšikana.

„Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy.“³⁵

Jedná se vlastně o specifický druh šikany, který má s tou tradiční společnou touhu někomu ublížit, zastrašit, ponížit či dát mu najevo svou převahu a moc. Kyberšikana velmi často klasickou šikanu doplňuje a posiluje. Projevuje se především v těchto podobách:

- zasílání výhrůžných a krutých emailů a SMS zpráv, výhrůžné telefonáty nebo obtěžování přes chat,
- vytváření webových stránek, které různými způsoby (verbálně, graficky, zvukově) oběť šikany uráží a zesměšňují,
- posílání obrázků, fotografií a video nahrávek spolužákům online – kde je oběť zesměšňována a karikována,
- vyvěšení pornografických fotografií s tváří oběti na internetu,
- případy, kdy agresori získají hesla a identifikační údaje oběti a pod jeho/jejím jménem zasílají ostatním vulgární, obtěžující zprávy, fotografie, videa,
- fotografování, nahrávání oběti, kdy jsou pořízené záběry posílány ostatním spolužákům.³⁶

---

35 <http://cms.e-bezpeci.cz/>

36 <http://proti-sikane.saferinternet.cz/>

Internet a další moderní komunikační technologie skýtají útočnickovi velký prostor pro trýznění druhých. „Vlastnosti virtuální reality, tím, že nabízí jiné nástroje ubližování, mění charakter celého procesu šikanování.“³⁷ Odlišnost kyberšikany od té tradiční by se dala charakterizovat těmito rysy:

- **Anonymita** – pachatel, který použije nick (přezdívku) nebo pro oběť neznámou emailovou adresu, může zůstat nepoznán. Oběť nikdy nemusí zjistit, kdo jím byl. Anonymita umožňuje agresori stupňovat a dovolit si to, co by si tvář v tvář nedovolili.
- **Mění se místo a čas útoku** – agresor může zaútočit kdykoliv je oběť on-line, na rozdíl od běžné šikany, u které lze předpokládat místo a čas útoku.
- **Proměna agresora i oběti** – pro kyberšikanu ve virtuálním světě není důležitý věk, pohlaví, fyzický vzhled ani postavení útočníka ve společnosti. Stačí jen znalosti informačních a komunikačních technologií. Oběťmi útoků se často stávají děti závislé na internetu nebo mobilním telefonu. Mohou jimi být vrstevníci, ale také např. učitelé.
- **Pro pobavení kohokoliv** – pro kyberšikanu je velmi důležité obecenstvo. Navíc agresor nemusí útočit vícekrát, stačí jednou umístit video nebo fotografii oběti na internet, o další šíření se postará „publikum“.
- **Obtížná kontrola a rychlé šíření** – u kyberšikany chybí klasické znaky šikanování, kterých by si mohlo okolí všimnout. Obvykle trvá delší dobu, než je odhalen nějaký problém, proto se kyberšikana rychle šíří.³⁸

„Pro jednotlivé typy kyberagresorů jsou typické různé styly kyberšikanování. Liší se i způsoby, jak se skrývají nebo jak svoji činnost šíří. Někteří jsou tajnůstkáři, zatímco jiní potřebují publikum. Jsou i tací, kteří jednají naprosto neúmyslně. I motivy agresorů jsou odlišné, proto neexistuje žádné řešení, které je vhodné pro všechny případy. Musíme nejdříve znát motiv.“³⁹

---

37 Kolektiv autorů, Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele, Plzeň: Dragon Press, 2009, s. 16

38 Kolektiv autorů, Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele, Plzeň: Dragon Press, 2009, s. 17

39 Kolektiv autorů, Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele, Plzeň: Dragon Press, 2009, s. 19-21

Typy kyberagresorů:

„Pomstychtivý andílek“ – pro tento typ je příznačné, že se jako agresor vůbec nevnímá. Vidí se jako „zlonapravující“, představuje si, že chrání sebe či ostatní před „zloduchem“, který díky jeho intervenci teď po právu trpí. Často (kyber)šikanu sám zažil a nyní oplácí stejnou mincí. Často se tímto způsobem snaží ochránit svého šikanovaného kamaráda. Tito pomstychtivci pracují ve většině případů sami, ale sdílí své aktivity se svými nejbližšími přáteli a těmi, které vnímají jako oběti kyberšikany.

Jak pracovat s tímto kyberagresorem: Pomstychtiví andílci potřebují vědět, že by nikdo neměl zkoušet brát právo do svých rukou. Potřebují si uvědomit, že bojovat se šikanou ještě větší šikanou, věci pouze zhoršuje. Cílem je, aby se začali vidět jako agresoři, nikoliv jako pachatelé dobra, za které se považují.

Bažící po moci – někteří kyberagresoři chtějí dávat najevo svoji autoritu, ukazovat, že jsou dostatečně silní na to, aby ostatní dělali, co po nich chtějí. Snaží se ovládat druhé prostřednictvím strachu. Obvykle potřebují pro svou činnost publikum. Svými činy se často chlubí a chtějí vyvolat reakci. Pokud se jim jí nedostává, stupňují útoky tak dlouho, dokud nějakou nedostanou. Zajímavé je, že tento typ pachatele je často obětí klasické „offline“ šikany. V kyberprostoru jsou posilováni anonymitou a na rozdíl od reálného světa, se mohou chovat jako chuligáni. Kyberagresor bažící po moci si zřídka uvědomuje závažnost svých činů. Vzhledem k výše popsaným znakům může být tento typ nejnebezpečnější ze všech.

„Sprostý holky“ – tento typ je znuděný nebo hledá zábavu. Typickými agresory jsou v tomto případě děvčata. Nejčastěji šikanují jiná děvčata, ale neuniknou jim ani chlapci. Kyberšikana „sprotých holek“ je obvykle páchána ve skupině, nebo je v této skupině alespoň plánována. Také „sprotý holky“ vyžadují publikum. Chtějí, aby ostatní věděli, kdo jsou zač, a že právě ony oplývají silou šikanovat ostatní. Živnou pūdou pro tuto kyberšikanu je touha po obdivu ve skupině nebo partě a samozřejmě také „ticho“ ostatních, kteří tomu přihlížejí a nechají to být. Rychlý konec nastane v případě, že „sprotý holky“ ve své činnosti nenajdou takovou zábavu, kterou hledaly.

Neúmyslný kyberagresor – tyto agresory vůbec nenapadne, že by agresory mohli být. Hrají na ostatní online uživatele, že jsou „tvrdáci“, mohou se vydávat za někoho jiného nebo peprně odpovídat na nenávistné či provokativní zprávy, které obdrží například v chatovací místnosti. Mají tendenci odpovídat ve vzteku nebo frustraci. Vzhledem k jejich sklonu vystupovat na internetu jako někdo jiný, mohou někdy posílat ostatním typické kyberšikanující zprávy, bez vědomí závažnosti tohoto jednání. Motivem jsou dva hlavní důvody: Můžu a Je to legrace. Neúmyslný agresor se v záplavě vtipkování takto může chovat i k některému ze svých přátel. Ten ale nemusí vždy poznat od koho mu zpráva přichází a jak vážně je míněna. Často se svých činů dopouští o samotě a je upřímně překvapen, když ho někdo obviní z kyberšikany.⁴⁰

Kyberšikana, podobně jako šikana tradičního typu, může mít a často mívá pro oběť velmi vážné důsledky. Obvykle se dle rozsahu šikanování potýká s psychickými problémy. V těch nejvážnějších případech může dojít až k sebevraždě oběti.

Kyberšikana je tedy v současnosti velkým problémem. Setkání s ní bývá pro oběť nesmírně stresující, obvykle si neví rady. Jak již bylo řečeno velmi často ani sami aktéři kyberšikany, ať už útočníci nebo jejich oběti netuší, že se o kyberšikanu vůbec jedná. Okolí si také často ničeho nevšimne. Oběť nemá modřiny ani jiné zjevné známky násilí. Takto postiženého člověka lze poznat obvykle pouze podle změny jeho chování.

Není jednoduché s touto šikanou bojovat. Proto je důležité nepodceňovat tuto problematiku a věnovat ji v rámci školní výuky dostatek prostoru stejně jako dalším rizikům spojeným s internetovou komunikací. Ideální by samozřejmě byla ochrana nebo alespoň podpora rodičů, neboť právě v domácím prostředí se nejčastěji kyberšikana odehrává. To ovšem není vždy možné. Nezastupitelnou roli v tomto případě hraje škola a je dobré využít školní docházky dětí a mládeže a poskytnout jim preventivně potřebné informace pro případnou ochranu. Škola samozřejmě kyberšikaně zabránit nedokáže. Pokud se s ní ale setká mladý člověk, který ví jak se v takovém případě zachovat, kam se obrátit o radu a jak celou situaci řešit, podchytí se kyberšikana v počátku. Agresorovi tak není dán prostor pro jeho tyranii a celá záležitost se pro oběť může obejít bez tolik bolestivých důsledků.

---

40 Kolektiv autorů, Kyberšikana a její prevence - příručka pro učitele. Plzeň: Dragon Press, 2009, s. 20

2.2 Kybergrooming

Další z řady nebezpečí, které velmi závažným způsobem ohrožuje mladé uživatele internetu je kybergrooming. „Termín kybergrooming (child grooming, grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod. Kybergrooming je tedy druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií.“⁴¹

S kybergroomingem se mladí lidé a děti mohou na internetu setkat nejčastěji na nejrůznějších sociálních sítích a v chatovacích místnostech. Později, po výměně internetových kontaktů, spolu už mohou komunikovat v soukromí, prostřednictvím služby instant messenger (ICQ, Skype) nebo emaily.

Oběťmi kybergroomingu jsou nejčastěji děti ve věku 11 – 17 let. Častěji dívky než chlapci, obvykle se jedná o děti a mládež, která tráví velké množství času na internetu, kde navazují sociální vzťahy s cizími lidmi. Jsou jimi především:

- děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat),
- děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku),
- děti naivní a přehnaně důvěřivé (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci),
- adolescenti/teenageři (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).⁴²

Útočníky mohou být lidé z nejširšího sociálního spektra. Můžeme mezi nimi nalézt osoby s nízkým, stejně tak i vysokým sociálním statusem (právnický, učitel, policista). V řadě případů oběť pachatele zná a je na něm závislá (v 85 – 95 % případů),

---

41 Kopecký, K. Kybergrooming, nebezpečí kyberprostoru. Olomouc: Net University, 2010, s. 3

42 Kopecký, K. Kybergrooming, nebezpečí kyberprostoru. Olomouc: Net University, 2010, s. 4

často bývá útočníkem také známý rodiny oběti. U většiny byl diagnostikován patologický zájem o děti. Chování těchto pachatelů bývá vysvětlováno tím, že navazují kontakt s dětmi, protože vztahy s nimi vnímají jako méně ohrožující než vztahy s dospělými.⁴³

Celý proces kybergroomingu prochází několika etapami, které směřují k setkání a zneužití dítěte. Jedná se o tyto fáze:

- **Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť** – v této etapě se útočník staví do pozice kamaráda, který je chápavý a snaží se u dítěte vzbudit dojem, že mu nikdo nerozumí lépe než on. Tímto svým postojem usiluje o izolaci dítěte od jeho okolí. Často ukazují dětem pornografické materiály. V této fázi obvykle útočník získá email, telefonní číslo či adresu dítěte.
- **Podplácení dárky či různými službami, budování kamarádského vztahu** – útočník se snaží posilovat vztah různými dárky (drobné hračky, peníze, mobilní telefon apod.). Dítě dostává dárky bez konkrétní příčiny, jednoduše je uplácano.
- **Vyvolání emoční závislosti oběti na osobě útočníka** – dítě se na kybergroomerovi stává emočně závislé. Rodičům se nesvěřuje, lže jim o tom s kým tráví svůj volný čas. Útočník se stává dítěti důvěrným a výlučným přítelem.
- **Osobní setkání** – obvykle realizováno procházkou v prahu, návštěvou ZOO či kina, klubu nebo diskotéky.
- **Sexuální obtěžování a zneužití dítěte** – jedná se o poslední etapu, ve které dojde k samotnému sexuálnímu obtěžování a zneužití dítěte.⁴⁴

Kybergrooming je tedy jevem extrémně nebezpečným. I zde hraje, alespoň zpočátku, hlavní roli anonymita. Kybergroomer zneužívá dětské naivity a jeho nedostatečných sociálních dovedností. Dokáže dítě ovlivnit, získat na svou stranu a bezohledně je zneužít. Následky jsou pro oběť kybergroomingu, ať už po stránce psychické či fyzické, nedožrnné.

---

43 Kopecný, K. Kybergrooming, nebezpečí kyberprostoru (studie). Olomouc: Net University, 2010, s. 4

44 <http://cms.e-bezpecni.cz/>

2.3 Sexting

Jak již bylo uvedeno výše, virtuální prostředí je místem, kde mohou dospívající získávat své první sexuální zkušenosti a učí se uvědomovat si svou sexualitu. Častěji se tak děje prostřednictvím psaného textu, ale není neobvyklé ani rozesílání fotografií či videozáznamů. Tato aktivita, která je také druhem virtuální komunikace se nazývá sexting.

„Termínem sexting označujeme elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem.“⁴⁵

Sexuálně laděné fotografie, či videa si obvykle zasílají nebo vyměňují partnerské dvojice. Po jejich rozchodu však může dojít k situaci, kdy jeden z partnerů, obvykle ten „zhrzený“, z touhy pomstít se, uveřejní tyto fotografie na internetu.

Poskytování takovýchto materiálů může být rizikové hned z několika důvodů:

- Potencionálním útočníkům dáváme k dispozici citlivý materiál, který mohou zneužít proti nám.
- Tento materiál může na internetu kolovat několik let a může být použit kdykoliv.
- Oběť sextingu může být vystavena tzv. harašení nebo sexuálními útokům.
- Šířitelé sextingu se mohou stát pachateli přestupku či trestného činu (šíření dětské pornografie, ohrožování mravní výchovy mládeže apod.).⁴⁶

Sexting velmi úzce souvisí s šířením pornografie dětí a mladistvých. V ČR se každý takovýto případ posuzuje individuálně, dle způsobu pořízení a druhu takového materiálu. Některé případy jsou posouzeny jako přestupky, jiné již jako trestné činy.

„Sexting zobrazující děti (osoby mladší 18 let) může být považován za tzv. dětskou pornografii. Dětská pornografie je typ pornografie, v níž jsou zobrazeny děti jako sexuální aktéři nebo objekty. V případě tohoto typu pornografie je za trestné jednání považováno její šíření a zpřístupňování, přechovávání a výroba.

---

45 <http://www.sexting.cz/>

46 <http://www.sexting.cz/>

V České republice vzhledem k sextingu vzniká tzv. právní paradox. Osoby starší 15 let mohou mít sex (nedopouští se trestného činu), nesmí se při tom však fotografovat, natáčet nebo vést jiné záznamy. Pak by se mohlo jednat o výrobu a držení dětské pornografie.“⁴⁷

2.4 Zneužití osobních údajů

V souvislosti se zveřejňováním osobních údajů a jejich nedostatečnou ochranou se na internetu, vedle dalších nežádoucích jevů, vyskytuje také tzv. krádež identity. Cílem těchto krádeží jsou přihlašovací hesla k počítači, internetovému profilu, emailu apod., za účelem jejich zneužití ke svému prospěchu či k diskreditaci majitele. Motivem k takovému útoku může být také finanční obohacení (phishing) nebo získání utajovaných informací firmy či státu. Děje se tak za pomoci sociotechnik a obecně se tato činnost nazývá sociální inženýrství.

„Sociální inženýrství je termín pro metodu, jež vede legitimní počítačové uživatele k poskytnutí užitečných informací, které pomáhají útočnickovi získat neautorizovaný přístup do jejich počítačového systému. Sociální inženýrství je tedy způsob získávání důležitých informací od uživatelů, bez vědomí, že tak činí.“⁴⁸

Sociotechnika je chápána jako netechnický způsob získání citlivých údajů a informací spojených s informační technologií. Jedná se o ovlivňování člověka s cílem oklamat jej, aby uvěřil, že útočník je někdo jiný a zmanipulovat jej k vyžádání informací či vykonání nějakých úkonů. Útočník se například vydává za někoho jiného nebo použije podvržený formulář apod.

Dalším způsobem jak získat potřebné informace, je odvodit je z informací jiných, na první pohled zcela nevinných. Útočník si vybere nějakou firmu nebo společnost a prostuduje její internetové stránky. Tak zjistí jména, telefonní čísla a emailové adresy zaměstnanců. Další informace může najít na osobních stránkách těchto lidí. Většina, zejména těch mladších, má na některé ze sociálních sítí svůj profil a jak již bylo řečeno, často v něm prozradí více než si uvědomují. Z takto získaných informací už zkušený

---

47 <http://www.sexting.cz/>

48 <http://cms.e-bezpeci.cz/>

sociotechnik dokáže zjistit (vydedukovat) různá přístupová hesla, neboť lidé nezdědka používají stejné heslo k různým účelům.

Po zjištění potřebných informací může sociotechnik zaútočit. Nejvhodnější k takovému útoku jsou velké firmy, kde se všichni zaměstnanci neznají a pomocí telefonu nebo emailu útočník některého z nich zmanipuluje. Ten, v domněnku, že mluví s kolegou z jiné pobočky nebo dokonce s nadřízeným, vyzradí některé citlivé údaje, čehož sociotechnik okamžitě využije.

Již zmíněný phishing je druhem sociálního inženýrství, při němž se útočník snaží získat od své oběti citlivé informace, jako např. číslo bankovního účtu, kreditní karty, heslo apod., z cílem obohatit se takto na její úkor. V podstatě se jedná o virtuální loupež. Útočník k tomuto účelu obvykle použije podvržené internetové stránky některé známé banky. Oběť si nevšimne nepatrných odchylek od stránek originálních a vyplní všechny požadované údaje. Útočník pak s těmito údaji i penězi oběti nakládá dle libosti.

Sociotechnik nemusí být nijak zdatný ve znalosti informačních technologií, musí ale být dobrý psycholog a herec.⁴⁹

Sociální inženýrství tedy využívá nejslabšího článku nových technologií, kterým je člověk, lepe řečeno jeho důvěřivost. Útočník pro svou manipulaci využívá šest základních lidských vlastností. Jsou jimi:

- **Autorita** – lidé mají obecně tendenci podřídit se osobě s větší mocí (vyšší funkce, vedoucí pozice ve firmě či škole apod.). Vydává-li se sociotechnik například za asistenta ředitele, jeho slova mají vzhledem k průměrnému zaměstnanci vyšší váhu.
- **Sympatie** – lidé velmi rádi vyhoví požadavkům těm, ke kterým mají jisté sympatie. Ty si lze získat různými způsoby – například díky stejným názorům na problém, zájmům apod.
- **Vzájemnost** – je velmi pravděpodobné, že potencionální oběť bude se sociotechnikem spolupracovat, pokud se bude cítit být útočníkovi za něco zavázána. Tedy například sociotechnik pro oběť něco udělá (například něco nainstaluje, sežene film, opraví počítačový problém) a mimoděk oběti řekne, ať si nainstaluje nějaký program, který zajistí bezpečnost počítače oběti. Může to být

---

⁴⁹ <http://www.systemonline.cz/>

buď spyware (trojský kůň, keyscan apod.) nebo jednoduše program pro přístup ke vzdálené ploše uživatele.

- **Důslednost** – součástí lidského charakteru je tendence podřídit se, pokud předtím veřejně vyhlásili svou podporu a angažovanost v určité záležitosti. Například veřejný slib, veřejná sázka apod.
- **Společenský souhlas** – funguje tak, že sociotechnik oznámí oběti, že potřebuje něco vyplnit s tím, že všichni ostatní už to vyplnili. Když to tedy udělali ostatní, proč ne oběť? Pak již záleží na útočnickovi, jaké otázky oběti předloží (osobní apod.)
- **Poukázání na zvláštní příležitost, akční nabídku apod.** – šikovný sociotechnik může například operovat s tím, že prvních 100 registrovaných uživatelů dostane nějaký dárek. Registrací odkáže na nějakou uměle vytvořenou stránku, která získá od uživatele hesla, osobní údaje apod. Podobným způsobem probíhá známý phishing spojený se spamem (tedy snaha přesvědčit uživatele, aby se přihlásil ke svému bankovnímu účtu prostřednictvím falešné internetové stránky).⁵⁰

Zneužití osobních údajů se nemusí vždy týkat majetkové trestné činnosti. V mnoha případech jde „pouze“ o snahu útočníka zdiskreditovat oběť. Často se tak děje z pomsty, nenávisti nebo legrace. Díky získaným přihlašovacím heslům na email nebo profil sociální sítě se útočník může vydávat za osobu, které tyto údaje zcizil. Jejím jménem pak rozesílat lživé, pomlouvačné, či hanlivé emaily nebo se veřejně přihlásit např. k nezákonným hnutím.

Může se zdát, že toto téma příliš nesouvisí s internetovou komunikací mladé generace. Já se však domnívám, že ano. Je součástí virtuálního světa a je jednou z forem komunikace. Velice úzce se dotýká několikrát zmíněných témat, kterými jsou především anonymita, sociální sítě a velkou roli zde hraje také psychologie. Navíc internetové útoky tohoto typu jsou doménou převážně mladých lidí. Hlavní představitel sociálního inženýrství, Kevin Mitnick (svého času jedna z nejhledanějších osob v historii FBI za počítačovou kriminalitu), byl na počátku své nelegální činnosti velmi mladý a může být zdrojem inspirace pro mnoho dalších, podobně zaměřených mladých lidí.

---

⁵⁰ <http://cms.e-bezpeci.cz/>

2.5 Legislativní úprava

V této kapitole se pokusím popsat legislativní úpravu výše uvedených negativních jevů. Vráťím se k již zmíněné problematice kyberšikany, kybergroomingu, sextingu i zneužití osobních údajů, tentokrát z právního hlediska.

Současná česká legislativa problematiku kyberšikany přímo neupravuje. Pachatel se však svým jednáním může dopustit některého z trestných činů dle zákona 40/2009 Sb. (trestní zákoník). Agresor může porušit především tato ustanovení zákona:

- **Účast na sebevraždě (§ 144)** – pokud někdo jiného pohne nebo mu k sebevraždě napomáhá, bude potrestán odnětím svobody až na 3 léta.
- **Vydírání (§ 175)** – za toto protiprávní jednání hrozí pachateli trest odnětí svobody až na 3 roky.
- **Pomluva (§ 184)** – je-li tento skutek spáchán prostřednictvím tisku, filmu, rozhlasu, televize či počítačové sítě, bude pachatel odsouzen až na 2 roky odnětí svobody.
- **Šíření pornografie (§ 191)** – za tento trestný čin je stanovena sazba odnětí svobody s horní hranicí 5 let.
- **Nebezpečné vyhrožování (§ 353)** – kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou újmou, bude potrestán odnětím svobody až na 1 rok.
- **Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352); Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356) a další.**⁵¹

Uvedla jsme zde jen malou část možných porušení zákona. Ve skutečnosti je výčet mnohem širší, ale uvést zde všechny není cílem této práce.

Stejně jako kyberšikana, ani problematika kybergroomingu není přímo zakotvena v českém právu. I v tomto případě je nutné použít ustanovení zákona č. 40/2009 Sb. Při kybergroomingu bývají nejčastěji páčány tyto trestné činy:

---

51 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

- **Obchodování s lidmi (§ 168)** – za toto nelegální jednání hrozí pachateli trest odnětí svobody 2 – 15 let.
- **Omezování osobní svobody (§ 171)** – pachateli v tomto případě hrozí trest odnětí svobody až na 2 roky. Dle závažnosti důsledků, mu však může být uložen trest odnětí svobody až na 10 let.
- **Pohlavní zneužití (§ 187)** – je trestáno odnětím svobody na 1 – 8 let. Dle závažnosti způsobených následků na oběti, může být pachatel potrestán odnětím svobody až na 18 let.
- **Nebezpečné pronásledování (§ 354)** – jedná se o tzv. stalking, který se projevuje zejména opakovaným, stupňovaným obtěžováním. Účelem stalkingu je především navázání vztahu s obětí. V nejtragičtějších případech může končit smrtí oběti. Za toto nebezpečné pronásledování hrozí pachateli trest odnětí svobody v rozpětí 1-3 léta.
- **Vydírání (§ 175); Nebezpečné vyhrožování (§ 353) a další.**⁵²

V souvislosti s problematikou sextingu bych chtěla upozornit především na tyto ustanovení trestního zákoníku:

- **Šíření pornografie (§ 191)** – toto protiprávní jednání je trestáno odnětím svobody až na jeden rok. Až na dva roky odnětí svobody může být potrestán ten, kdo takovéto dílo nabízí, přenechává nebo zpřístupní dítěti.
- **Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192)** – pachatel je trestán odnětím svobody až na 3 léta.
- **Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)** – za tento trestný čin bude pachatel potrestán odnětím svobody na 1 - 5 let.⁵³

S neustálým rozvojem internetu a tím i zvyšováním možností spojených s jeho užíváním (i zneužíváním), byly do novely trestního zákoníku, účinného od 1.1.2010, zahrnuty také ustanovení postihující problematiku zneužití osobních údajů.

---

52 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

53 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

Jedná se především a tyto trestné činy:

- **Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§ 230)**
- celková výše možného trestu se pohybuje od 1 do 8 let odnětí svobody.
- **Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§ 231).**
- **Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§ 232) a další.**⁵⁴

Při zneužití osobních údajů se může pachatel dopustit ještě celé řady dalších trestných činů upravených v zákoně č. 40/2009 Sb. Jsou jimi například:

- **Poškození cizích práv (§ 181)** – pachatel bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- **Podvod (§ 209); Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi a další.**

Ustanovení zákona v této kapitole jsou uvedena jen velmi stručně. Rozšířený popis legislativní úpravy dané problematiky je uveden v příloze č. 2.

Důležitým hlediskem pro posuzování trestnosti spáchaného skutku je také věk pachatele. Osobám, které nedosáhly zletilosti jsou za jejich protiprávní chování ukládána opatření dle zákona **218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže**. Tato opatření jsou ukládána s přihlédnutím k osobnosti, věku, rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i k osobním, rodinným a sociálním poměrům pachatele a také k povaze a závažnosti spáchaného činu. Mládež je dle tohoto zákona rozčleněna na:

- **děti** (mladší 15ti let) - ukládána opatření v podobě přiměřených omezení a povinností,
- **mladiství** (dovršil patnáctý, ale nepřekročil osmnáctý rok) – ukládána výchovná, ochranná a trestní opatření.

---

54 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

Cílem tohoto zákona je účinně přispět k tomu, aby se pachatel zdržel dalšího páchání protiprávního činu a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a možnostem. Dále, aby dle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem. (218/2003 Sb.)

Orientace v zákonech je jistě velmi důležitá pro pochopení fungování společnosti a pro znalost vlastních práv, ale i vymezení limitů vůči ostatním. Nicméně opatření v podobě zákonů a paragrafů jsou vždy až tím posledním řešením. Domnívám se, že tím nejúčinnějším a nejdůležitějším opatřením v životech lidí, zejména těch mladých, je z hlediska jejich bezpečnosti a osobního rozvoje především prevence.

3. Bezpečný internet

3.1 PC komunikace mládeže v číslech – výzkumy

V této kapitole bych chtěla ve stručnosti popsat zkušenosti současné české mládeže s nebezpečnými komunikačními praktikami na internetu. Uvedené údaje jsou čerpány ze zprávy z výzkumného šetření, které realizovalo Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, Univerzity Palackého v Olomouci. Tento výzkum probíhal dotazníkovou metodou portálu E-Bezpečí v měsíci listopadu a prosinci 2010. Celkem se do něj zapojilo cca 12 500 respondentů z nejrůznějších základních a středních škol České republiky. Vzorek byl tvořen ze 49,17 % chlapci a 50,83 % dívkami. Největší skupinu dotázaných tvořili žáci ve věku 11-14 let (62,49 %).

Z uvedeného šetření vyplynulo, že v pozici oběti se s kyberšikanou na internetu setkalo až **59,38 %** dětí. Naopak ke kyberšikaně druhých se přiznalo **41,08 %** dotázaných.

V souvislosti s kybergroomingem byly děti dotazovány na komunikaci s cizími lidmi. Dle zmíněného výzkumu tuto komunikaci vyhledává **57,60 %** dotazovaných dětí. **25,25 %** z nich bylo cizí osobou požádáno o to, aby nikomu nesdělovaly, že si píšou s konkrétní osobou, ani jaký je obsah jejich společné konverzace. Děti jsou také velmi často osobou, s kterou komunikují žádány, aby jí zaslaly fotografii obličeje (**66,02 %**). **37,75 %** z těchto dětí pak fotografii skutečně odeslalo. **43,48 %** dětí bylo požádáno o osobní schůzku a **22,89 %** z nich této žádosti vyhovělo. Kromě fotografií respondenti také velmi často na internetu uvádějí své osobní údaje. K nejrizikovějším z nich, neboť na jejich základě lze dítě snadno vysledovat v reálném životě, patří především jméno spolu s příjmením, které zveřejňuje **72,97 %** a sděluje **60,22 %** respondentů a adresa bydliště. Tu zveřejňuje **15,86 %** a sděluje **15,11 %** dotázaných. Svou emailovou adresu zveřejňuje **63,19 %** a sděluje **15,11 %**.

Zmiňovaná výzkumná zpráva zahrnuje také okruh otázek zaměřených na zkušenosti dětí a mládeže se zasíláním eroticky laděných fotografií či videozáznamů

(sexting). Z odpovědí vyplynulo, že **10,44 %** dětí alespoň jednou odeslalo jiné osobě takovou fotografii nebo videozáznam a **9,15 %** má podobné vyobrazení zveřejněno volně na internetu.⁵⁵

Podobných výzkumů najdeme na internetu nepřeberné množství. Vybrala jsem si projekt portálu E-Bezpečí, neboť má v tomto ohledu široké zkušenosti. Dalším důvodem je „čerstvost“ údajů. Výzkum byl vyhodnocen v únoru 2011.

Uvedené šetření se týkalo těch nejrizikovějších oblastí spojených s internetovou komunikací, a přestože jsou dětem k této problematice k dispozici veškeré potřebné informace, čísla která ze zprávy vyplývají, jsou více než alarmující. Proto je tolik zmiňovaná prevence v boji proti těmto rizikům, neustále aktuální.

3.2 Instituce zabývající se touto problematikou

V České republice se problematikou rizikové virtuální komunikace zabývá celá řada institucí. Jejich cílem je naučit mladou generaci, ale i širokou veřejnost, bezpečně se pohybovat ve virtuálním světě. Podrobně informují uživatele o rizicích, s nimiž se může na internetu setkat, ale především jej učí, jak se v takové situaci zachovat. Čísla, která ukazují statistiky jen potvrzují, že je tato prevence nezbytnou součástí výchovy člověka v moderním světě.

V první řadě **Ministerstvo vnitra** – odbor prevence kriminality. Toto pracoviště, se v rámci své preventivní činnosti, zaměřuje především na změny ve struktuře trestné činnosti, které z velké části odráží ekonomicko sociální změny společnosti. Na základě zjištěných změn pak sestavuje strategii prevence kriminality. Mezi velmi aktuální témata patří také prevence kriminality spojené s novými technologiemi. Ministerstvo vnitra v této oblasti spolupracuje s dalšími ústředními orgány. Především s Ministerstvem školství, s příslušnými krajskými úřady a také s obcemi s rozšířenou působností. Na preventivní opatření poskytuje Ministerstvo vnitra obcím a krajům dotace a také podporuje projekty vysokých škol, ale i dalších nestátních institucí. Prevence kriminality je vedle represe součástí trestní politiky.⁵⁶

---

55 <http://www.e-bezpeci.cz/>

56 www.mvcr.cz

Další důležitou institucí zabývající se primární prevencí rizikových projevů chování dětí a mládeže je **Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy**, které má na této činnosti stěžejní podíl. Ministerstvo v této oblasti aktivně spolupracuje s věcně příslušnými resorty (např. ministerstvo vnitra, zdravotnictví apod.), vysokými školami, nestátními neziskovými organizacemi, OSPŘ (Ostatní přímo řízené organizace) a dalšími organizacemi, zabývajícími se touto problematikou. MŠMT samozřejmě spolupracuje (na vertikální úrovni) také s odbory školství, mládeže a tělovýchovy krajských úřadů, ale i metodiky prevence (pracovníci pedagogicko-psychologických poraden) a školními metodiky prevence.

Cílem preventivních opatření je diferencované působení na konkrétní cílové skupiny. Primární cílovou skupinou jsou především děti a mládež, ale také pedagogičtí pracovníci. Sekundární cílovou skupinou tvoří rodiče dětí a veřejnost. Jedná se především o opatření v oblasti dotační politiky, metodické a koordinační činnosti a při podpoře vzdělávacích aktivit.⁵⁷

Policie ČR se také aktivně věnuje preventivní činnosti v oblasti rizikové virtuální komunikace. V loňském roce například zahájila (ve spolupráci s dalšími subjekty, např. Microsoft, Česká spořitelna a dalšími) projekt Bezpečný internet. Jedná se o internetový portál, který přináší informace o rizicích spojených s užíváním internetu, ale také o způsobech, jak těmto rizikům předcházet a účinně se jim bránit. Jeho cílem je posunout vzdělanost v oblasti bezpečnosti na internetu a napomoci tak ke snížení míry internetové kriminality.

Portál Bezpečný internet.cz je rozdělen do několika sekcí tak, aby oslovil všechny uživatele internetu. Pro rodiče a jejich děti je zde např. připraven oddíl zaměřený na prevenci proti kyberšikaně a dalším druhům obtěžování po internetu. Děti se mohou zábavnou formou, v podobě komiksových příběhů, seznámit se základními pravidly spojenými s používáním internetu. Učitelé zde najdou zajímavé tipy pro obohacení výuky apod.⁵⁸ V této oblasti spolupracuje Policie s celou řadou dalších subjektů a institucí. Jsou jimi především:

---

57 <http://www.msmt.cz/>

58 <http://www.bezpecnyinternet.cz/>

Centrum PRVOK (Centrum prevence rizikové virtuální komunikace). Centrum se zaměřuje zejména na prevenci rizikového chování spojeného s užíváním informačních a komunikačních technologií dětmi. Především na kyberšikanu, kybergrooming, kyberstalking, hoax a spam, sexting, metody sociálního inženýrství, problematiku sdílení osobních údajů prostřednictvím sociálních sítí a další nebezpečné komunikační techniky. Centrum poskytuje komplexní systém primární prevence v oblasti vzdělávání, preventivních programů pro školy, intervence a výzkumu.⁵⁹

Projekt E-Bezpečí.cz - je ústředním projektem Centra PRVOK. Jeho úkolem je identifikovat a analyzovat nebezpečné komunikační praktiky vázané na elektronickou komunikaci, které v současnosti negativním způsobem působí na mladou generaci. Získané informace zveřejňuje prostřednictvím internetového portálu, který je přístupný široké veřejnosti. I tento portál je rozčleněn do několika sekcí tak, aby si v nich každý uživatel internetu, ať už rodič, žák či učitel, našel informace pro něj nejvhodnější. Podrobně jsou zde popsány nebezpečné komunikační praktiky, které zde již byly mnohokrát uváděny, ale také rady jak se těmto praktikám bránit, případně jak jim předcházet. Využíván je zejména učiteli a studenty učitelských oborů. Je pro ně cenným zdrojem informací, který mohou uplatnit ve své praxi a působit tak pozitivně na mediální a informační gramotnost dětí. V tomto směru je velkým přínosem portálu E-Bezpečí jeho vzdělávací a poradenská činnost. Cílovými skupinami jsou jak žáci a studenti nebo učitelé, tak i PIS (preventivně informační skupiny) Policie ČR, pracovníci odborů sociální prevence, sociální pomoci či sociálně právní ochrany.⁶⁰

Sdružení Linka bezpečí - je akreditováno v rámci systému sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Pomáhá dětem a mladým lidem v obtížných životních situacích, ale i při jejich každodenních starostech a problémech. Dítě, které si neví rady se svým problémem a nemá možnost nebo se nechce svěřit nikomu ve svém okolí, může využít jednu z možností sdružení. K dispozici je mu bezplatná telefonní linka, email nebo chat, kde dítěti poradí speciálně vyškolený konzultant. Této možnosti využívá v ČR velké množství mladých lidí. Jen v loňském roce (2010) se na Linku bezpečí obrátilo s žádostí o pomoc 265.105 dětí. Problémy volajících se nejčastěji týkají hádek rodičů, jejich

---

59 www.prvok.upol.cz

60 www.e-bezpeci.cz

rozvodů, týrání, zneužívání apod. Častým problémem je také šikana těchto dětí. Co se týče problémů s internetovou komunikací, zaznamenala Linka bezpečí v roce 2010 oproti roku 2007 dokonce osminásobný nárůst volajících.⁶¹

Nadace Naše dítě – cílem nadace je pomoc týraným, zneužívaným, ohroženým, handicapovaným a opuštěným dětem. Pomáhá především formou přímé finanční podpory, osvětovou činností a prosazováním legislativních změn. Ve spolupráci s Policií ČR provozuje projekt **Internet Hotline**. Projekt je zaměřen především proti šíření dětské pornografie a dalšího nelegálního obsahu internetem. Kdokoliv má pocit, že narazil na internetu na stránky se škodlivým obsahem, může to zde oznámit. Každé takové oznámení je odborně posouzeno a v případě potřeby předáno Policii ČR.⁶²

Přehledný letáček s kontakty a základními informacemi o (ne)bezpečném internetu je jednou z příloh této práce.

Projekt Safer Internet.cz – jedná se o projekt Národního centra bezpečnějšího internetu, který je členem celoevropské sítě informačních center podpory bezpečného a zodpovědného používání internetu a mobilních telefonů INSAFE. Cílem je propagace pozitivního obsahu a zodpovědného chování na internetu. Za tímto účelem pořádá, spolu se svými partnery, konference, semináře, školení a přednášky. Saferinternet sleduje trendy a přináší aktuální informace, týkající se vývoje v oblasti nových technologií a rizik s nimi souvisejících.⁶³

Na internetu (i mimo něj) provozuje podobně zaměřenou informační a osvětovou činnost, upozorňující na nebezpečí internetu, mnoho dalších institucí a subjektů. Jejich aktivity jsou v zásadě velmi podobné, často navzájem spolupracují nebo se doplňují. Uvedla jsem zde jen ty nejznámější, které jsou svou činností důležitým přínosem pro uživatele internetu, ale i pro celou společnost.

---

61 www.linkabezpeci.cz

62 <http://www.nasedite.cz/>

63 <http://www.saferinternet.cz/>

3.3 Škola a prevence

V předchozí kapitole jsem ve výčtu subjektů, věnujících se předcházení negativním internetovým jevům, záměrně vynechala školu. Této instituci bych chtěla věnovat samostatnou kapitolu, neboť se domnívám, že má vzhledem k povinné školní docházce v oblasti prevence nezastupitelné místo.

Co se týče prevence rizikových internetových aktivit, má škola nejbližší právě ke kyberšikaně. Objevuje se velmi často ve spojení s šikanou klasickou, takže se navzájem doplňují. Kyberšikana velmi významným způsobem posiluje šikanu běžného typu. Není neobvyklé, když děti nahrají na mobilní telefon právě šikanovaného spolužáka a tuto hrůznou nahrávku pak umístí na některé ze sociálních sítí k pobavení ostatních. Z těchto důvodů byl také pojem kyberšikany v roce 2009 nově zahrnut do Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 246/2008-6 (k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení), který byl v roce 2010 novelizován.

Zmíněný metodický pokyn vychází ze zákona 561/2004 Sb. (školský zákon) a k prevenci sociálně patologických jevů je v něm, mimo jiné, řečeno: „Školy a školská zařízení jsou povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.“⁶⁴

Každá škola si individuálně, v souladu se školským zákonem a metodickými pokyny MŠMT, stanovuje Program proti šikanování. Cílem tohoto programu je „vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí.“⁶⁵ Program by měl být zaměřen v první řadě na podporu pozitivních vztahů mezi žáky, v ideálním případě také mezi žáky a učiteli.

---

64 Zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon)

65 Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 24 246/2008-6

Příkladem aktivního způsobu ochrany dětí před šikanováním je vytvoření tzv. pedagogické komunity. Tuto komunitu je možné chápat jako prostředek ke změně, ale zároveň může být i samotným cílem. „Ve smyslu cíle, k němuž směřujeme, považujeme třídní komunitu za nejvyšší formu skupinové existence nebo také za syndrom skupinového zdraví. Projevy zdraví spatřujeme zejména:

- ve vytvoření bezpečných a kamarádských vztahů,
- v překonání osobních individuálních rozdílů v lásce a tvořivosti,
- ve vědomí sebe jako živého organismu, sebereflexi svého zdravotního stavu a schopnosti nastartovat sebeúdržavné mechanismy.“⁶⁶

Třídní komunitu tedy můžeme charakterizovat jako demokratickou formu organizace života ve třídě nebo jako způsob svobodného spravování moci ve třídě. Prostřednictvím takovéto pedagogické komunity, postavené na principu demokracie, lze posunout školní práci do jiného rozměru jak ve výuce a výchově, tak v prevenci sociálně patologických jevů.⁶⁷

Kyberšikana je jen jednou z forem virtuálního nebezpečí, které školy a školská zařízení v rámci svých preventivních programů řeší. S dalšími negativními jevy internetu jsou žáci a studenti seznamováni např. prostřednictvím Minimálního preventivního programu školy. Tento program sestavuje školní metodik prevence a zahrnuje do něj především preventivní besedy, provádí výzkum mezi žáky v oblasti prevence, jedná se žáky, s jejich rodiči, spolupracuje s výchovným poradcem apod. Zajišťuje také školení pedagogického sboru k jejich získávání aktuálních informací z oblasti prevence. Preventivní besedy a školení obvykle provádí Policie ČR nebo některý z výše uvedených subjektů, zaměřených na danou problematiku. Velmi důležité také je, aby škola informovala rodiče svých žáků a studentů o opatřeních, které v oblasti prevence sociálně patologických jevů provádí.

Těmito způsoby se školy snaží zabránit vzniku a šíření rizikového chování a zároveň zvýšit odolnost svých žáků a studentů vůči těmto negativním vlivům. Cílem je, co nejvíce napomoci ke zdravému osobnostnímu a sociálnímu vývoji mladých lidí.

---

66 Kolář, M. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001, s. 191

67 Kolář, M. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001, s. 191

Školy se tedy aktivně podílí na prevenci rizikové komunikace spojené s novými technologiemi. Je to však práce nesmírně náročná a problematická neboť závisí na mnoha faktorech, kterými jsou například individuální zvláštnosti studentů, omezené pravomoci učitelů nebo nespolečné rodičů žáků a studentů. Poslední ze jmenovaných problémů je dle mého názoru nejzávažnější, neboť právě ve spolupráci s rodinou a v rodinném prostředí je boj s internetovými riziky nejúčinnější.

3.4 Pravidla používání internetu v rodině

V minulých letech bylo častým zvykem v rodinách „odkládat“ děti, při nedostatku času, před televizní obrazovky. V současné době slouží podobnému účelu počítač. Děti od útlého věku vědí, jak s ním pracovat. Vědí jak počítač zapnout, vypnout, najít potřebný program či spustit hru. Dokáží vyhledávat informace na internetu nebo komunikovat s kamarády či příbuznými prostřednictvím příslušných technologií. To vše rodiče a starší sourozenci děti naučili. Bohužel s informacemi o nebezpečích internetu je to už mnohem horší. Situace je o to vážnější, že se děti a mladí lidé internetové komunikaci věnují nejčastěji právě v domácím prostředí. Domov je tedy místem, kde je možné v oblasti prevence dosáhnout nejlepších výsledků.

Rodiče by měli děti informovat o rizicích spojených s používáním internetu od jejich nejútlejšího věku. V ideálním případě by měly být dítěti poskytnuty informace přiměřené jeho věku, před jeho prvním vstupem do virtuálního světa.

Nesmírně důležitá je v tomto směru vzájemná důvěra a otevřenost v komunikaci mezi rodiči a dětmi. Děti by měly být schopny říct rodičům s čím se na internetu setkaly bez obav z potrestání. Rodiče naopak by měli být dětem v tomto směru oporou a rádcem. Proto je důležité, aby rodiče nepodcenili tuto problematiku a věnovali jí zvýšenou pozornost. Na internetu je v tomto ohledu k dispozici mnoho cenných informací. Například společnost Microsoft na svých webových stránkách vyzývá rodiče k ochraně dětí před agresivním obsahem internetu. K dispozici je zde také rodičovský průvodce bezpečným internetem, ale pro rodiče teenagerů, kteří preferují internetovou

komunikaci, jsou nejdůležitější rady, jak těmto dětem zajistit bezpečné používání sociálních sítí. Doporučuje rodičům především:

- **Zavést domácí pravidla pro využívání Internetu.** Jakmile začnou děti samy používat internet, je třeba sestavit seznam pravidel, které bude celá rodina respektovat a dodržovat. Tato pravidla by také měla určovat, zda mají děti přístup na weby sociálních sítí a jakým způsobem je mohou používat.
- **Ujistit se, že děti dosahují věkové hranice požadované daným webem.** Pro přihlašování na weby sociálních sítí je většinou doporučována minimální věková hranice 13 let. Pokud věk dítěte neodpovídá doporučenému věku, je nutné jim v prohlížení těchto webů zabránit.
- **Získat o příslušných webových stránkách co nejvíce informací.** Je dobré přečíst si informace o ochraně osobních údajů a pravidla chování uživatelů na webu, ke kterému se dítě chystá přihlásit. Důležité je stránky dítěte také pravidelně prověřovat.
- **Trvat na tom, aby se děti nezačaly osobně stýkat s osobou, se kterou dosud komunikovaly pouze online.** Ideální je podporovat děti ve využívání těchto webů pouze ke komunikaci se svými přáteli a nikoli s lidmi, které nikdy osobně nepotkaly.
- **Dbát na to, aby děti nepoužívaly úplná jména.** Děti by měly používat pouze svá křestní jména nebo přezdívky, ne však takové, které by mohly vzbuzovat nepatřičnou pozornost.
- **Ujistit se také, aby v profilech dětí nebyly obsaženy další údaje umožňující jejich identifikaci.** Mnoho sociálních sítí umožňuje dětem přihlašovat se do veřejných skupin, do kterých má přístup kdokoli z určité školy.
- **Dávat přednost webům, které nejsou příliš veřejné.** Některé weby sociálních sítí umožňují omezit přístup na osobní stránky pomocí hesla nebo omezují možnosti prohlížení pouze na osoby, které dítě zná.

- **Dobře si rozmyslet, zda a jaké fotografie je vhodné zveřejňovat.** Je nezbytné vysvětlit dětem, že fotografie mohou díky nevhodným detailům (cedule města, SPZ apod.) odhalit velké množství osobních informací.
- **Upozornit děti na nebezpečí odhalování emocí před cizími lidmi.** Děti využívají weby sociálních sítí také pro psaní deníků a básní, ve kterých často vyjadřují velmi silné emoce.
- **Komunikovat s dětmi o jejich zážitcích.** Důležité je pěstovat vzájemnou důvěru a vést děti ke sdílení zážitků z internetové komunikace s rodiči.
- **Odebrat stránku dítěte.** Pokud se děti odmítají řídit pravidly, která byla pro jejich bezpečí vytvořena, je možné kontaktovat správce příslušného sociálního webu a požádat ho o odebrání stránek dítěte.⁶⁸

Jak již bylo řečeno informace je nutné poskytovat vždy s přihlédnutím k věku dítěte. Jiné aktivity provozují na internetu teenageři a jiné děti předškolního věku. Dostatek informací ovšem není jediným způsobem, jak chránit vlastní dítě před nebezpečnými jevy internetu. Účinnými pomocníky jsou také např. filtrovací software pro blokaci některých obsahů, kontrola používání internetu a dohled nad dětmi (např. umístit počítač do společné místnosti). Dle mého názoru je ovšem nejdůležitější podporovat děti od nejútlejšího věku k užitečnému a kvalitnímu trávení volného času. Jedině tak jsou rozvíjeny jejich schopnosti a zdravě uspokojovány jejich potřeby. Domnívám se, že je to velmi efektivní způsob jak zabránit situaci, kdy se internet a komunikace s ním spojená, stane jedinou volnočasovou aktivitou dítěte.

3.5 Volný čas a PC komunikace

„Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.“⁶⁹

---

68 www.microsoft.com

69 Pávková, J. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999, s. 15

V předchozí kapitole jsem se věnovala prevenci v rodinách, které mají samozřejmě největší vliv na to, jakým způsobem děti svůj volný čas tráví. Rodiče jsou pro své děti vzorem. Ovšem každá rodina je jiná, a každá preferuje jiný způsob trávení volného času. Navíc v dnešní uspěchané době mívají rodiče na své děti stále méně času. Tak se stává, že děti často zažívají pocit nudy nebo nezájmu ze strany rodičů a hledají si svou vlastní cestu jak se zabavit, což může vést k neblahým důsledkům. Je proto nutné přecházet těmito rizikovými situacím a vytvářet dětem prostor pro jejich zdravý, všestranný rozvoj. „Historické zkušenosti a zkušenosti ze zahraničí potvrzují, že prevence je ve výchově účinnější a také podstatně levnější než náprava chyb a převýchova. A právě kvalitní výchova dětí ve volném čase má výrazný preventivní význam.“⁷⁰

K tomu, aby pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže splnilo svůj účel, musí poskytovat prostor pro dětskou spontánnost a seberealizaci. Musí dítěti přinášet nové zážitky, uspokojivé sociální kontakty a také mu dávat pocit bezpečí a jistoty. K rozvoji všech stránek osobnosti je ale nutné, aby volnočasové aktivity dítěte byly konány dobrovolně a musí být také vhodně pedagogicky motivované a usměrňované.⁷¹

Nejvýznamnější zařízení, která dětem a mládeži poskytují výchovu mimo vyučování jsou především:

- **Školní družiny** – pracují zejména s dětmi prvního stupně základních škol. Jejich účelem je především zajistit sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání.
- **Školní kluby** – pracují nejčastěji s dětmi druhého stupně základních škol. Jedná se o speciálnější zájmovou činnost.
- **Střediska pro volný čas dětí a mládeže** – zahrnují domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Organizují zájmovou činnost pravidelně v kroužcích, příležitostnou činnost, soutěže pro talentované jedince, prázdninové tábory apod.

---

70 Pávková, J. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999, s. 16

71 Pávková, J. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999, s. 40

- **Základní umělecké školy** – poskytují uplatnění dětem, mládeži a dospělým s vyhraněnými zájmy a schopnostmi v oblasti hudební, hudebně-pohybové, výtvarné a literárně dramatické.
- **Jazykové školy** – plní obdobnou funkci v oblasti výuky cizích jazyků.

Kromě výše jmenovaných zařízení se na ovlivňování volného času dětí a mládeže podílí řada dalších subjektů. Jsou jimi především různá **občanská sdružení, sdružení dětí a mládeže, tělovýchovné a sportovní organizace, kulturní a osvětová zařízení**. Velkým přínosem je v tomto směru i **činnost církve a náboženských společenství** (např. selesiánská střediska mládeže).

Další zařízení, ve kterých se mimo jiné uskutečňují volnočasové aktivity mládeže, jsou **domovy mládeže a dětské domovy**.⁷²

Z uvedeného tedy vyplývá, že nejúčinnější způsob, jak zabránit dítěti v pasivním vysedávání před monitorem počítače a ochránit jej tak před jeho nástrahami, je naučit jej aktivně žít. To je možné právě prostřednictvím kvalitně tráveného volného času. Ideální je, pokud jsou děti takto vedeny od nejútlejšího věku, ve zdravém rodinném prostředí. Ne všichni rodiče jsou však schopni, v tomto směru zajistit svým dětem ideální podmínky. Ani společnost nemá dostatečné možnosti příliš zasahovat do intimního prostředí rodin. Proto je tu síť zařízení, která se prevenci patologických jevů, prostřednictvím ovlivňování volného času dětí, věnuje.

---

72 Pávková, J. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999, s. 45-47

4. Praktická část

V praktické části své práce jsem se zaměřila především na zjištění, zda se studenti při své internetové komunikaci setkávají s negativními jevy, které jsou s touto komunikací spjaty.

4.1 Cíle průzkumu a stanovení hypotéz

Cílem průzkumu bylo zjistit:

1. Kolik času denně věnují mladí lidé internetu a především internetové komunikaci.
2. Zda se studenti věnují koníčkům a zálibám, případně kolik času mu věnují.
3. Zda respondenti tráví více volné času na internetu nebo se věnují svým zálibám a koníčkům.
4. Zda jsou studenti ochotni sdělovat na internetu své osobní údaje cizím lidem.
5. Zda jsou mladí lidé ochotni sejít se s osobou, kterou znají pouze z internetu.
6. Zda mají studenti zkušenosti s internetovou šikanou.
7. Zda vnímají svůj vztah k internetu jako závislost.

V návaznosti na tyto cíle jsem definovala několik hypotéz. Stanovila jsem je jednak na základě poznatků z teoretické části této práce, ale také na základě vlastních zkušeností či informací a zkušeností osob z mého blízkého okolí.

Jedná se o tyto hypotézy:

- H1** Předpokládám, že 60% mladých lidí (dotázaných) tráví většinu volného času na internetu.
- H2** Předpokládám, že třetina dotázaných se nevěnuje žádnému koníčku, ani sportu.
- H3** Předpokládám, že většina mladých lidí je ochotna sdílet či zveřejňovat na internetu své osobní údaje.
- H4** Předpokládám, že více než polovina dotázaných je ochotna jít na schůzku s osobou, kterou zná pouze z internetové komunikace.
- H5** Předpokládám, že více než třetina studentů se setkala s internetovou šikanou.

4.2 Charakteristika průzkumného vzorku

Průzkum jsem provedla na dvou středních školách v Olomouckém kraji, konkrétně na Gymnáziu v Hranicích a na Střední odborné škole tamtéž. Respondenti byli studenti prvních a čtvrtých ročníků uvedených škol. Z celkového počtu 120-ti rozdaných dotazníků byla návratnost 103 použitelných tiskopisů. Procentuálně vyjádřeno tedy necelých 86%.

Průzkumu se zúčastnilo:

43 studentů Střední odborné školy Hranice – 7 dívek a 36 chlapců,

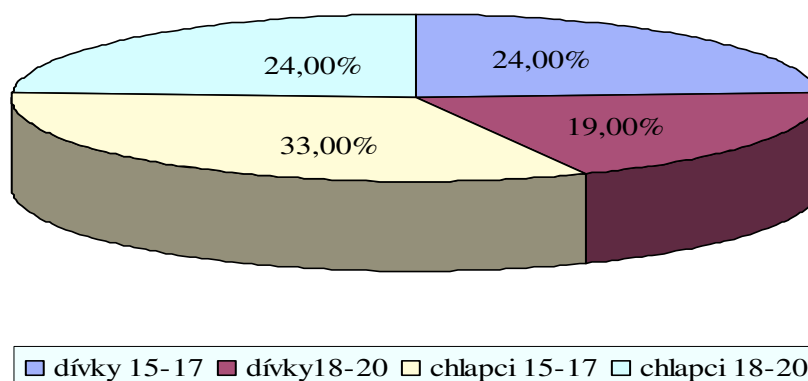
60 studentů Gymnázia Hranice – 38 dívek a 22 chlapců.

Celkem se průzkumu zúčastnilo 103 studentů, 45 dívek a 58 chlapců.

Dle věku byly dotázaní rozděleni do dvou skupin 15 – 17 let (58) a 18 – 20 let (45).

Cílová skupina dotázaných dle věku a pohlaví			
Pohlaví	věk	počet	procenta
dívky	15 - 17	25	24 %
dívky	18 - 20	20	19 %
chlapci	15 - 17	33	33 %
chlapci	18 - 20	25	24 %
Celkem		103	100 %

Uvědomuji si, že průzkumný vzorek je příliš malý a data z něj získaná nemohou být považována za objektivně platná, proto se získané výsledky vztahují pouze k této práci a uvedenému souboru dotázaných.

4.3 Metodika průzkumu

Průzkumné šetření, s cílem zjistit názory a postoje mladých uživatelů internetu, jsem provedla pomocí dotazníku. Jednalo se o anonymní dotazník, do nějž jsem zařadila otázky uzavřeného typu s možností od jedné do osmi odpovědí. Způsob uzavřených odpovědí jsem zvolila vzhledem k tomu, že dotazníkové šetření obvykle zahrnuje velké množství dat a vyhodnocení otevřených otázek by mohlo být problematické. Zároveň se domnívám, že uzavřené otázky v tomto případě plně dostačují.

Při sestavování dotazníku jsem vycházela ze stanovených hypotéz a cílů. Všechny potřebné údaje byly formulovány do jednotlivých otázek. Dotazníkové šetření proběhlo v měsíci listopadu 2010 a samotné vyhodnocení pak v únoru 2011.

Hodnocení údajů z dotazníku bylo provedeno:

- kvantitativně, pomocí tabulek a grafů,
- kvalitativně, pomocí textů a závěrů k tabulkám a grafům.

4.4 Vyhodnocení dotazníku

Otázka č. 1: Využíváte komunikaci prostřednictvím internetu?

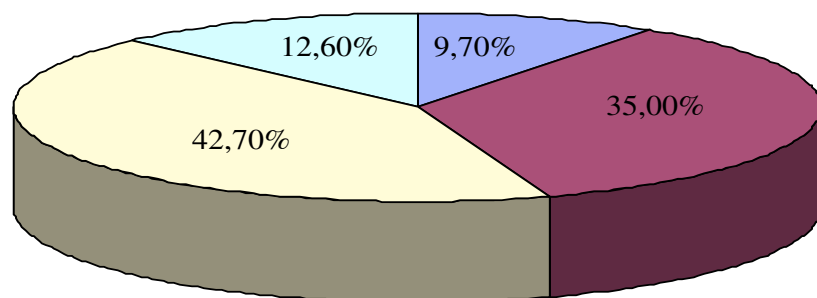
Na tuto otázku odpovědělo všech 103 dotázaných „ano“.

Otázka č. 2: Kolik hodin denně průměrně strávíte na internetu?

Čas strávený na internetu	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
nepoužívám každý den	10	9,70%	30%	30%	30%	10%
1 – 2 hod.	36	35,00%	25%	25%	25%	25%
3 – 4 hod.	44	42,70%	27,30%	13,60%	36,40%	22,70%
více než 5 hod.	13	12,60%	7,60%	15,40%	38,50%	38,50%

Nejčastěji dotázaní uváděli (42,70%), že na internetu tráví 3-4 hod. denně. 35% používá internet 1-2 hod. denně a 12,60% dokonce více než 5 hod. denně. Pouze necelých 10% dotázaných nepoužívá internet každý den. Zároveň se ukázalo, že celkově nejvíc času na internetu tráví chlapci ve věku 15-17 let.

Čas strávený na internetu

■ nepoužívám každý den ■ 1-2 hod. ■ 3-4 hod. ■ víc než 5 hod.

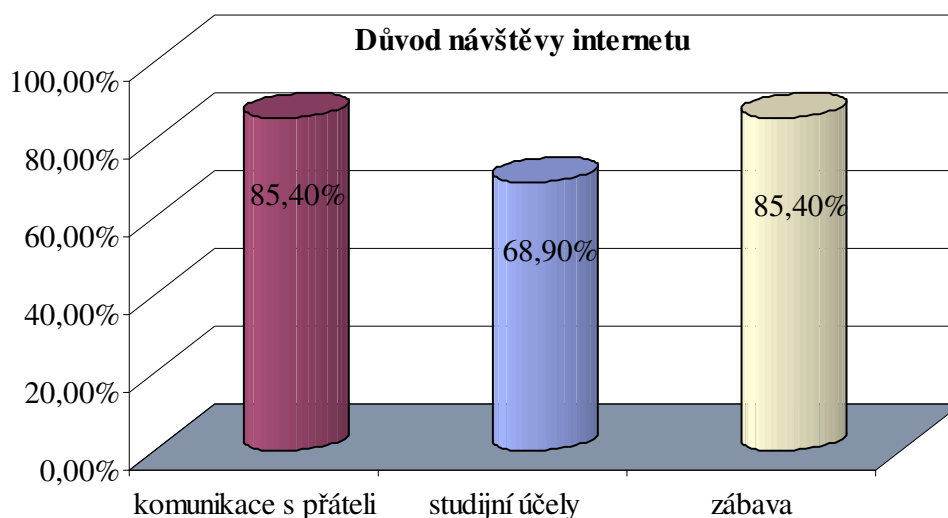
Otázkou č. 2 jsem ověřovala pravdivost hypotézy č. 1: **Předpokládám, že 60% mladých lidí (dotázaných) tráví většinu volného času na internetu.**

Z odpovědí dotázaných vyplynulo, že studenti skutečně tráví značnou část svého volného času aktivitami na internetu. Při ověřování této hypotézy jsem za „většinu času“ považovala 3 a více hodin. Z tohoto pohledu tedy na internetu tráví většinu času více než 55% respondentů. **Hypotéza č. 1 se tedy potvrdila z 92%.**

Otázka č. 3: Za jakým účelem?

Důvod návštěvy internetu	počet	celkem	dívky-15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
komunikace s přáteli	88	85,40%	28,40%	21,60%	28,40%	21,60%
studijní účely	71	68,90%	24%	25,40%	29,60%	21%
zábava	88	85,40%	23,90%	21,60%	28,40%	26,10%

85% studentů uvedlo jako nejčastější aktivitu komunikaci s přáteli a shodný počet preferoval zábavu. Nejčastěji používají internet ke komunikaci s přáteli chlapci a dívky ve věku 15-17 let (shodně 28,40%). Zábava je vyhledávána především chlapci ve věku 15-17 let (29,60%), stejně jako studijní účely, které uvedlo 29,60% těchto chlapců.

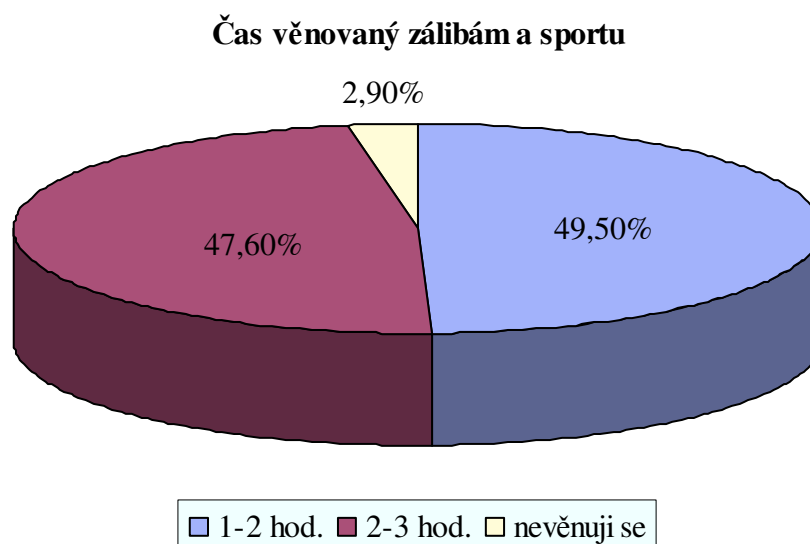

Otázkou č. 3 jsem zjišťovala nejčastější důvod návštěvy internetu. Dotázaní mohli zvolit libovolný počet odpovědí. Odpovědi v tomto případě nevykazovaly výrazné rozdíly. Zdá se, že aktivity na internetu v podobě zábavy, komunikace s přáteli a studijní účely jsou pro dotázané přibližně stejně důležité. Pro dívky ve věku 15-17 let je nejdůležitější komunikace s přáteli, dívky ve věku 18-20 let preferují studijní účely. Chlapci ve věku 15-17 let také uváděli nejčastější důvod návštěvy studijní účely, zatímco pro chlapce ve věku 18-20 let je na internetu nejdůležitější zábava.

Otázka č. 4: Kolik času denně věnujete svým koníčkům, zálibám, sportu?

Čas věnovaný zálibám a sportu	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
1 – 2 hod.	51	49,50%	21,60%	27,40%	29,40%	21,60%
2 – 3 hod.	49	47,60%	28,60%	12,20%	32,70%	26,50%
nevěnuji se	3	2,90%	0%	0%	66,70%	33,30%

Dotázaní studenti se svým zálibám, koníčkům a sportu věnují nejčastěji 1-2 hod. denně (49,50%), přičemž největší skupinu tvořili chlapci ve věku 15-17 let (29,40%), a dívky 18-20 let (27,40%). 2-3 hodiny denně se svým zálibám věnuje 47,60% dotázaných, z nichž opět největší skupinu tvoří chlapci ve věku 15-17 let (32,70%). Žádnému koníčku ani sportu se nevěnují pouze 3% dotázaných, z toho 66,70% chlapců ve věku 15-17 let a 33,30% chlapců ve věku 18-20 let.

Otázka č. 4 směřovala ke zjištění, kolik času respondenti denně věnují svým zálibám a koníčkům a zároveň k ověření pravdivosti hypotézy č. 2: **Předpokládám, že třetina dotázaných se nevěnuje žádnému koníčku, ani sportu.**

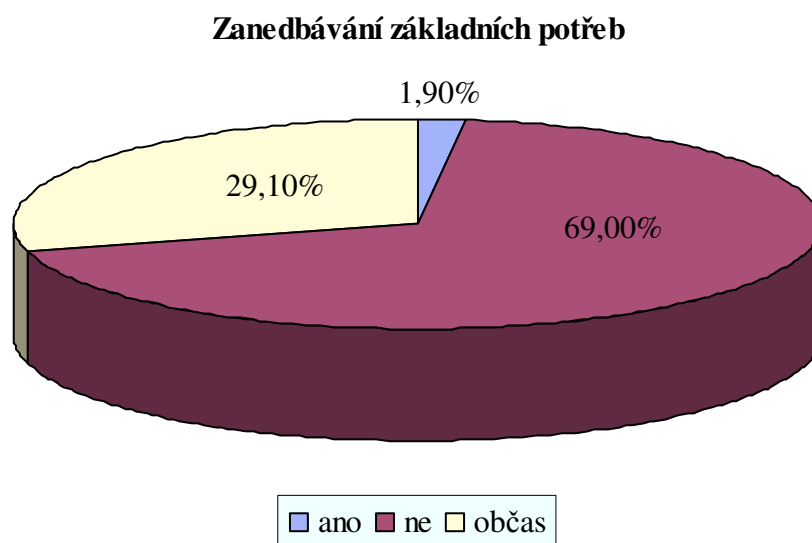
Z odpovědí vyplynulo, že téměř polovina studentů se koníčkům, zálibám či sportu věnuje 1-2 hodiny denně a jen o něco méně dotázaných se věnuje svým zálibám dokonce 2-3 hodiny denně. Žádným z těchto aktivit se nevěnují pouze 3 dotázaní (z celkového počtu 103), přičemž se tyto odpovědi týkaly pouze chlapců obou věkových kategorií. **Hypotéza č. 2 tedy nebyla potvrzena.**

Otázka č. 5: Zanedbáváte své základní potřeby (jídlo, spánek) kvůli zábavě na internetu?

Zanedbávání zákl. potřeb	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	2	1,90%	50%	0%	0%	50%
ne	71	69,00%	22,50%	24%	31%	22,50%
občas	30	29,10%	26,70%	10%	36,60%	26,70%

Většina studentů (69%) své základní potřeby kvůli zábavě na internetu nezanedbává. 29,10% studentů však uvedlo, že se jim to občas stane, přičemž nejčastěji takto odpovídali chlapci ve věku 15-17 let (36,60%). Dva studenti dokonce uvedli, že své základní potřeby kvůli internetu zanedbávají. Takto odpověděla 1 dívka ve věku 15-17 let a 1 chlapec ve věku 18-20 let.

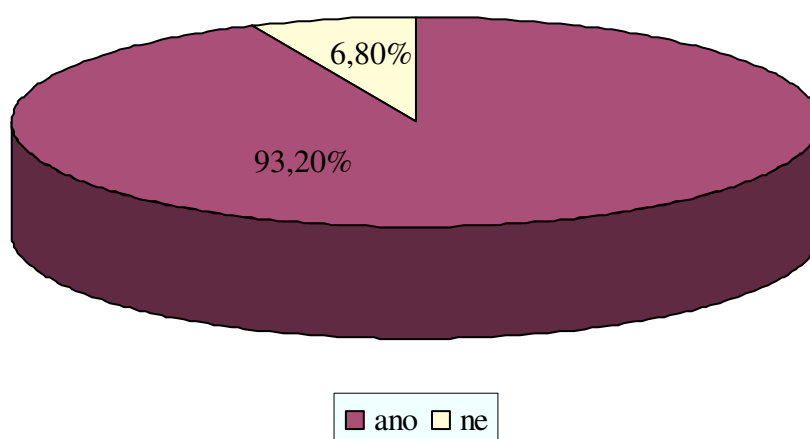
Otázkou č. 5 jsem zjišťovala, zda studenti kvůli zábavě na internetu zanedbávají své základní potřeby. Ukázalo se, že většina dotázaných v tomto směru problém nemá. Nicméně, téměř 30% dotázaných uvedlo, že kvůli zábavě na internetu své základní potřeby občas zanedbává. V tomto směru má prvenství opět skupina chlapců ve věku 15-17 let. 2 studenti (z celkového počtu 103) své základní potřeby zanedbávají.

Otázka č. 6: Máte profil na některé sociální síti (Facebook, Twitter, Lidé.cz, Spolužáci.cz, Líbím se ti.cz, MySpace apod.)?

Profil na sociální síti	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	96	93,20%	25%	20,80%	33,40%	20,80%
ne	7	6,80%	14,30%	0%	14,30%	71,40%

Většina (93,20%) studentů má svůj profil na některé sociální síti. Pouze 6,80% dotázaných uvedlo, že žádný profil na internetu nemá, přičemž nejčastěji takto odpověděli chlapci ve věku 18-20 let (71,40%).

Profil na sociální síti

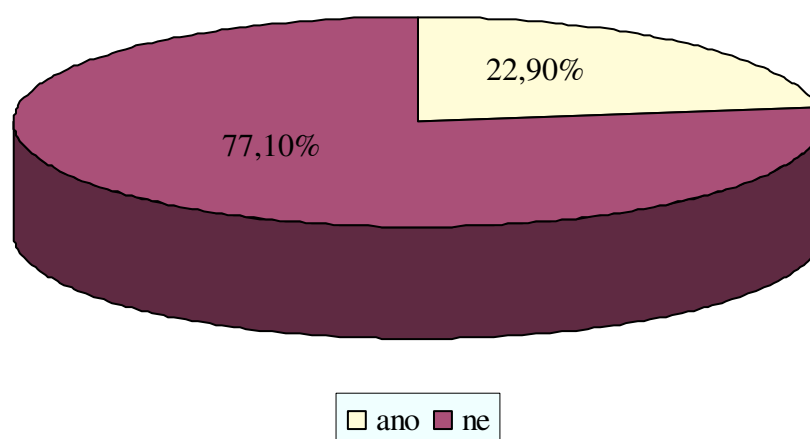
Otázkou č. 6 jsem zjišťovala, kolik dotázaných má svůj profil na některé sociální síti. Není žádným překvapením, že převážná většina odpovědí byla kladná. Na tento dotaz byly vázány následující otázky č. 7, 8, 9, 10 a odpovídali na ně pouze studenti, kteří na otázku č. 6 odpověděli kladně.

Otázka č. 7: Cítíte se na této síti závislí?

Závislost na sociální síti	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	22	22,90%	27,30%	31,80%	27,30%	13,60%
ne	74	77,10%	24,30%	17,60%	35,10%	23%

Více než 77% dotázaných se necítí na internetové sociální síti závislí. Naopak téměř 23% studentů uvedlo, že tento vztah vnímá jako závislostní. Nejčastěji takto odpovídaly dívky ve věku 18-20 let (31,80%).

Vnímaná závislost na sociální síti

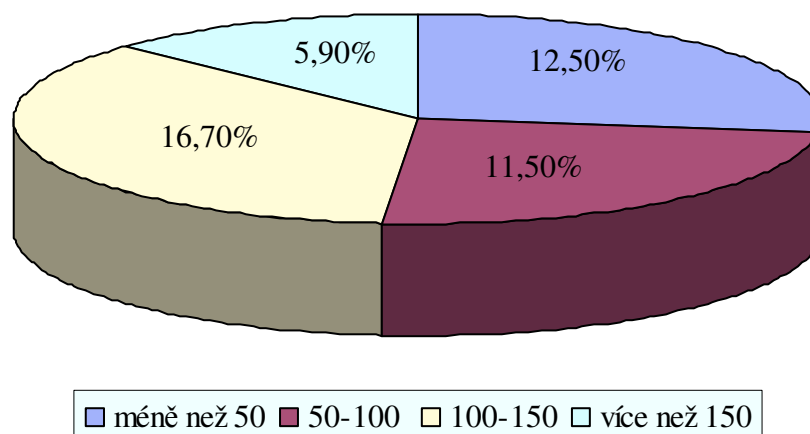
Otázkou č. 7 jsem zjišťovala, zda se respondenti cítí na uvedené síti závislí. Studenti ve většině případů sami sebe jako závislé nevnímají. Necelých 23% ale uvedlo, že závislost pociťují. Dle mého názoru je toto číslo velmi vysoké. Největší problém v tomto směru přitom mají dívky ve věku 18-20 let.

Otázka č. 8: Kolik přátel máte na své sociální síti?

Počet přátel	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
méně než 50	12	12,50%	0%	25%	50%	25%
50 - 100	11	11,50%	9,10%	27,30%	45,40%	18,20%
100 - 150	16	16,70%	6,30%	12,50%	31,20%	50%
více než 150	57	59,30%	38,60%	21,10%	28%	12,30%

Více než 150 přátel ve svém profilu sociální sítě má téměř 60% dotázaných, přičemž největší skupinu tvoří dívky ve věku 15-17 let (38,60%). 100-150 přátel uvádí necelých 17% dotázaných a 50-100 přátel má ve svém profilu pouze 11,50% studentů. Méně než 50 přátel uvádí 12,50% respondentů a nejčastěji takto odpovídali chlapci ve věku 15-17 let (50%).

Počet přátel v na sociální síti

Otázka č. 9: S kolika z nich si pravidelně píšete?

Pravidelně píší	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
s většinou	10	10,40%	50%	0%	30%	20%
méně než polovinou	35	36,50%	25,70%	14,30%	31,40%	28,60%
více než s polovinou	15	15,60%	20%	13,40%	33,30%	33,30%
jen s velmi málo lidmi	36	37,50%	19,40%	36,10%	36,10%	8,40%

Méně než s polovinou, v profilu sociální sítě uvedených přátel, si pravidelně píše 36,50% studentů a jen s malým počtem těchto lidí dokonce 37,50%. Naopak s většinou těchto přátel si píše 10,40% a více než s polovinou 15,60% studentů.

Otázka č. 10: S kolika z nich se reálně setkáváte?

Reálné setkávání	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	dívky 18-20
s většinou	37	38,50 %	29,70%	13,50%	43,30%	13,50%
méně než s polovinou	23	24,00 %	17,40%	34,80%	26,10%	21,70%
více než s polovinou	29	30,20 %	31%	20,70%	27,60%	20,70%
jen s velmi málo lidmi	7	7,30 %	0%	14,30%	28,60%	57,10%

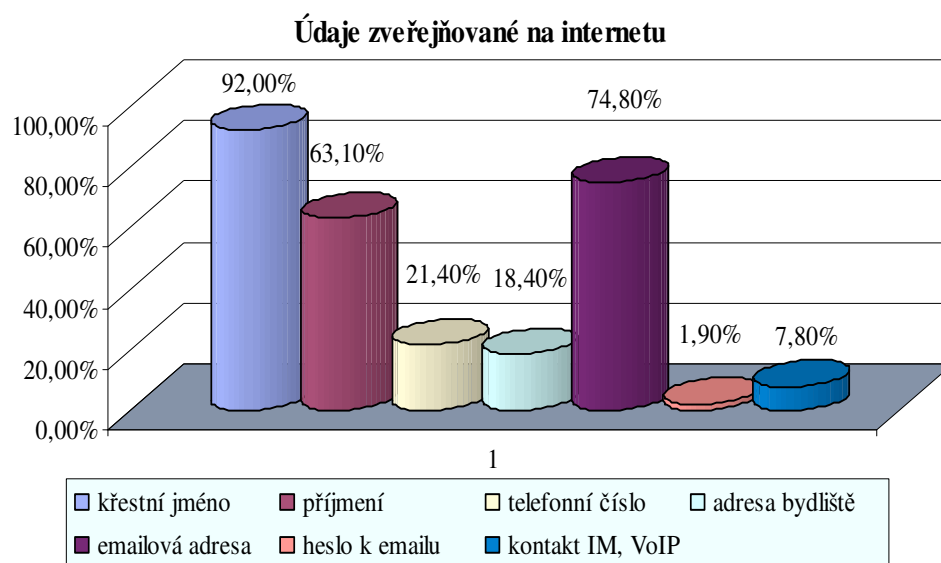
S většinou v profilu uvedených přátel se reálně stýká 38,50% dotázaných, přičemž nejčastěji chlapci ve věku 15-17 let (43,30%). Více než s polovinou se vídá 30,20% studentů, zde jsou to nejčastěji dívky ve věku 15-17 let (31%). Jen s velmi málo přáteli ze sociální sítě se v reálném životě setkává pouhých 7,30% respondentů, přičemž takto nejčastěji odpovídaly dívky ve věku 18-20 let.

Vyhodnocení odpovědí na otázky č. 8, 9 a 10 ukazuje na skutečnost, že studenti sice v profilech sociálních sítí evidují značné množství přátel, ve skutečnosti však dávají přednost reálnému setkávání před internetovou komunikací. Dotázaní nejčastěji uváděli, že v profilech sociálních sítí mají více než 150 přátel. Většina dotázaných si však pravidelně píše jen s malým počtem z nich. Naopak v realitě se s většinou přátel setkává přibližně 70% studentů.

Otázka č. 11: Sdělujete na internetu cizím lidem své osobní údaje?

Sdělování osobních údajů	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
křestní jméno	92	89,30%	26,10%	19,60%	29,30%	25%
příjmení	65	63,10%	21,50%	21,50%	33,90%	23,10%
telefonní číslo	22	21,40%	13,70%	22,70%	22,70%	40,90%
adresu bydliště	19	18,40%	10,50%	42,10%	15,80%	31,60%
emailovou adresu	77	74,80%	29,90%	14,30%	28,50%	27,30%
heslo k emailu	2	1,90%	0%	0%	50%	50%
kont. IM, VoIP	8	7,80%	12,50%	0%	37,50%	50%

Většina dotázaných (89,30%) sděluje na internetu své jméno. Emailovou adresu sděluje 74,80%, a příjmení uvádí 63,10%. Příjmení přitom nejčastěji uvádí chlapci ve věku 15-17 let (33,90%). Telefonní číslo sděluje více než 21%, přičemž nejčastěji chlapci ve věku 18-20 let (40,90%). Adresu trvalého bydliště sděluje více než 18%, nejčastěji dívky ve věku 18-20 let (42,10%).

V souvislosti s možným zneužitím osobních údajů jsem se studentů dotazovala, zda sdělují na internetu své osobní údaje, popřípadě jaké. Touto otázkou jsem zároveň ověřovala pravdivost hypotézy č. 3: **Předpokládám, že většina mladých lidí je ochotna sdílet či zveřejňovat na internetu své osobní údaje.**

Z odpovědí studentů vyplynulo, že většina uvádí křestní jméno a emailovou adresu. Velmi často také sdělují své příjmení a to především chlapci ve věku 15-17 let.

Telefonní čísla uvádějí nejčastěji chlapci ve věku 18-20 let a adresu dívky ve věku 18-20 let. Posoudit potvrzení uvedené hypotézy není jednoduché, neboť zveřejňování jednotlivých údajů se výrazně liší. V otázce zároveň není blíže specifikováno, za jakým účelem jsou údaje zveřejňovány. Může se jednat o internetové nákupy, registrace v sociálních sítích, zájmových komunitách apod.

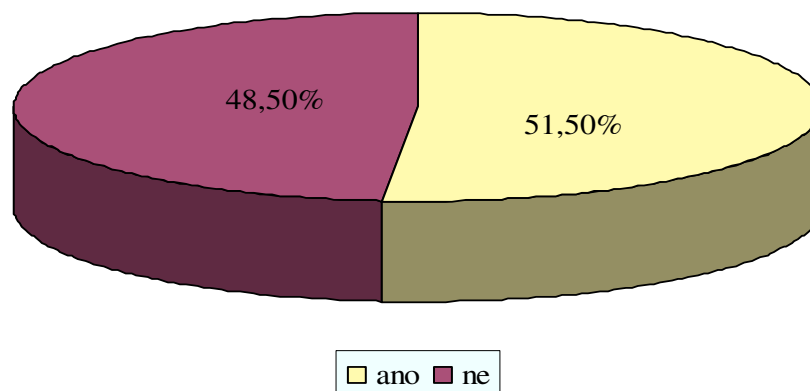
Nicméně hypotézu č. 3 považuji za potvrzenou.

Otázka č. 12: Sešel/a by jste se někdy s člověkem, kterého znáte pouze z internetu?

Setkání s osobou z internetu	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	53	51,50%	24,50%	15,10%	34%	26,40%
ne	50	48,50%	24%	24%	30%	22%

Na schůzku s cizím člověkem by bylo ochotno jít téměř 52% dotázaných studentů. Nejčastěji takto odpovídali chlapci ve věku 15-17 let (34%), pak chlapci 18-20 let (26,40%), dále dívky 15-17 let (24,50%) a nejméně takto odpovídaly dívky ve věku 18-20 let (15,10%).

Schůzka s osobou z internetu

V souvislosti s problematikou kybergroomingu jsem otázkou č. 12 zjišťovala, zda jsou studenti ochotni sejít se s člověkem, kterého znají pouze z internetu. Vyhodnocení dotazníků ukázalo, že více než polovina dotázaných je ochotna sejít se s naprosto cizím člověkem. Přitom nejčastěji by s takovou schůzkou souhlasili chlapci ve věku 15-17let. Toto jednání je přitom velmi nebezpečné a vysoké procento kladných odpovědí ukazuje na velkou důvěřivost a neznalost možných rizik těchto mladých lidí.

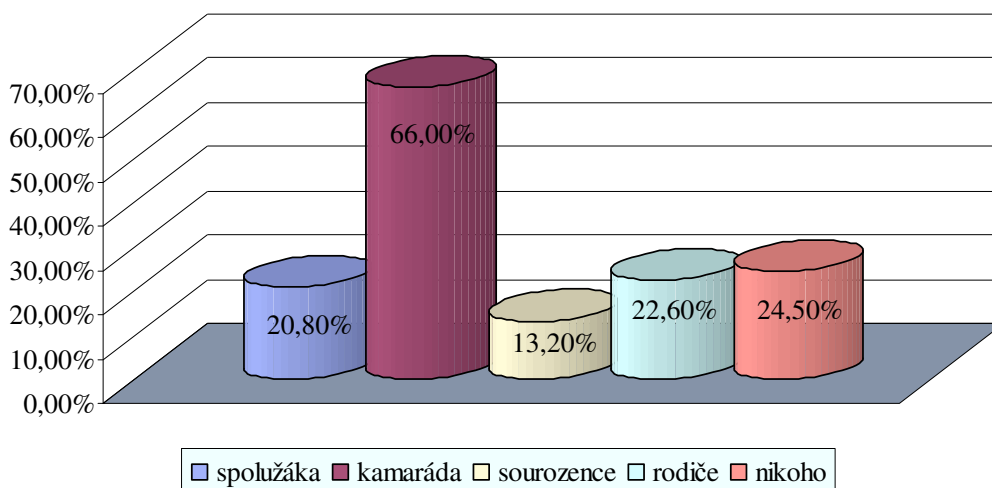
Otázkou jsem zároveň ověřovala pravdivost hypotézy č. 4: **Předpokládám, že více než polovina dotázaných je ochotna jít na schůzku s osobou, kterou zná pouze z internetové komunikace. Tato hypotéza se potvrdila.**

Otázka č. 13: S plánem této schůzky bych seznámil/a:

O schůzce bych informoval/a	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
spolužák	11	20,80%	45,40%	0%	27,30%	27,30%
kamarád	35	66,00%	34,30%	11,40%	34,30%	20%
sourozence	7	13,20%	28,60%	28,60%	0%	42,80%
rodiče	12	22,60%	33,30%	41,70%	16,70%	8,30%
nikoho	13	24,50%	0%	15,40%	30,80%	53,80%

O schůzce s cizím člověkem by 66% studentů informovalo kamarád. Tuto odpověď uvedli shodně chlapci a dívky ve věku 15-17 let (34,40%). Necelých 23% dotázaných by informovalo rodiče, přičemž nejčastěji takto odpovídaly dívky ve věku 18-20 let (41,70%). Necelých 21% respondentů by tuto informaci sdělilo spolužákově a více než 13% sourozenci. Téměř 25% studentů by neinformovalo nikoho, přičemž necelých 54% těchto odpovědí patřilo chlapcům ve věku 18-20 let.

S plánem schůzky by seznámili

Otázka č. 13 je vázána pouze na kladně zodpovězený dotaz č. 12, přičemž respondenti mohli zvolit libovolný počet odpovědí. Zjišťovala jsem, koho by dotázaní informovali o schůzce s neznámým člověkem. Není nijak překvapivé, že studenti nejčastěji uváděli kamarád. Méně často by zvolili rodiče, spolužák či sourozence.

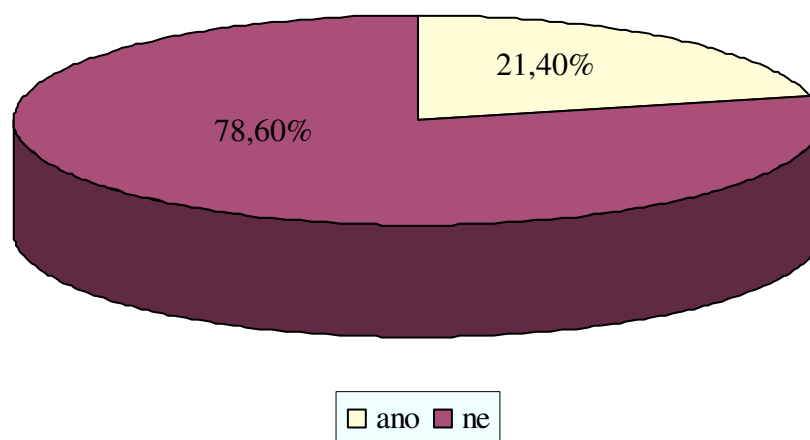
Zarážející ovšem je, že téměř čtvrtina studentů, kteří jsou ochotni se s cizím člověkem sejit, by o této schůzce neinformovala nikoho. Tato skutečnost opět ukazuje na nedostatečnou informovanost a naivitu současné mládeže.

Otázka č. 14: Setkal/a jste se někdy s internetovou šikanou?

Setkání s kyberšikanou	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	22	21,40%	13,60%	9,10%	31,80%	45,50%
ne	81	78,60%	27,20%	22,20%	32,10%	18,50%

S internetovou šikanou má zkušenost více než 21% dotázaných. Nejčastěji takto odpovídali chlapci ve věku 18-20 let (45,50%), dále chlapci ve věku 15-17 let (31,80%) a dívky ve věku 15-17 let (13,60%). Dívky ve věku 18-20 let uváděly setkání s kyberšikanou nejméně (9,10%).

Setkání s kyberšikanou

Otázkou č. 14 jsem ověřovala pravdivost hypotézy č. 5: **Předpokládám, že více než třetina studentů se setkala s internetovou šikanou.**

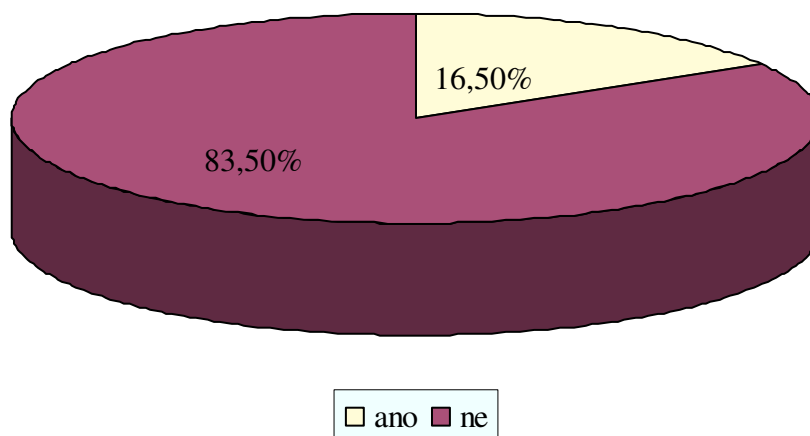
Výsledky vyhodnocených dotazníků ukazují, že studenti zkušenost s internetovou šikanou sice mají, nicméně ne v tak vysokém měřítku, jak jsem předpokládala. Setkání s kyberšikanou uvedlo necelých 22% studentů, přičemž nejčastěji se jednalo o chlapce ve věku 18-20 let. **Hypotéza č. 5 tedy nebyla potvrzena.**

Otázka č. 15: Vyhrůžoval vám nebo vás někdo zastrašoval na internetu?

Výhrůžky či zastrašování	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	17	16,50%	11,80%	5,90%	52,90%	29,40%
ne	86	83,50%	26,70%	22,10%	27,90%	23,30%

Zkušenost s vyhrožováním, či zastrašováním na internetu uvedlo 17% dotázaných. Nejčastěji se s tímto jevem setkali chlapci ve věku 15-17 let (52,90%). Naopak dívky ve věku 18-20 let uváděly tuto zkušenost nejméně (5,90%).

Výhrůžky či zastrašování

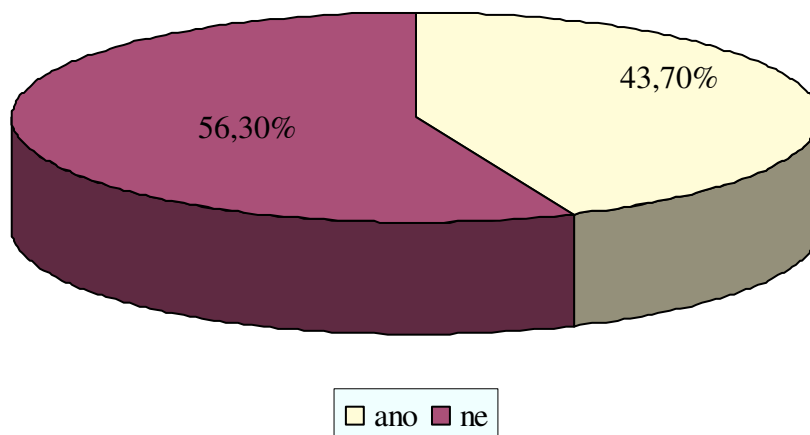

Otázka č. 16: Urážel vás někdo, zesměšňoval nebo vám nadával prostřednictvím internetu?

Urážky, nadávky, zesměšňování	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	45	43,70%	24,40%	8,90%	40%	26,70%
ne	58	56,30%	24,10%	27,60%	25,90%	22,40%

Urážky, zesměšňování, či ponižování na internetu zažilo necelých 44%. Nejčastěji tuto zkušenost uváděli chlapci ve věku 15-17 let (40%), naopak nejméně takovýchto zkušeností uvedly dívky ve věku 18-20 let (8,90%).

Urážky, nadávky, zesměšňování

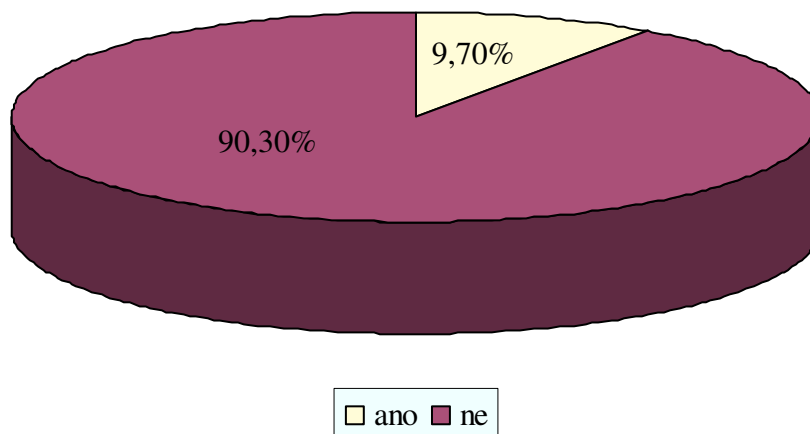

Otázka č. 17: Vydíral vás někdo na internetu?

Vydírání	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	10	9,70%	20%	0%	60%	20%
ne	93	90,30%	24,70%	21,60%	29%	24,70%

S vydíráním na internetu se setkalo necelých 10% dotázaných. 60% z nich byli chlapci ve věku 15-17 let, naproti tomu dívky ve věku 18-20 let takovou zkušenost neměly vůbec.

Vydírání na internetu

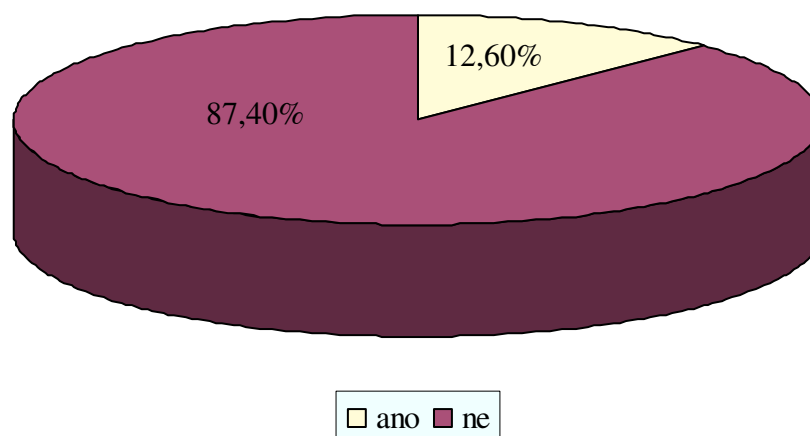

Otázka č. 18: Publikoval někdo na internetu vaše ponižující fotografie, videozáznam nebo zvukový záznam?

Fotografie, audio či video záznam	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	13	12,60%	15,40%	15,40%	38,50%	30,70%
ne	90	87,40%	25,60%	20%	31,10%	23,30%

S uveřejněním ponižujícího materiálu na internetu se setkalo necelých 13% studentů. Nejčastěji takto odpovídali chlapci ve věku 15-17 let (38,50%) a chlapci ve věku 18-20 let (30,70%). Dívky ve věku 15-17 i 18-20 let odpověděly kladně v 15,40%.

Ponižující fotografie, audio či video záznam

Otázka č. 19: Stali jste se někdy sami aktéry kyberšikany?

Aktérem kyberšikany	počet	celkem	dívky 15-17	dívky 18-20	chlapci 15-17	chlapci 18-20
ano	4	3,90%	25%	0%	50%	25%
ne	99	96,10%	24,20%	20,20%	31,40%	24,20%

Necelé 4% dotázaných uvedlo, že se někdy stali aktéry kyberšikany. Nejčastěji jimi byli chlapci ve věku 15-17 let (50%), a pak shodně chlapci ve věku 18-20 let a dívky 15-17 let (25%).

V souvislosti s kyberšikanou jsem pomocí otázek 15, 16, 17, 18 a 19 zjišťovala podrobnější informace k danému problému. Okruh dotázaných jsem nicméně neomezila pouze na ty, kteří setkání s kyberšikanou potvrdili. Zajímalo mě totiž, zda budou tyto odpovědi vzájemně korespondovat.

Z celkového počtu 103 dotázaných se s internetovou šikanou setkala 22 studentů. (otázka č. 14). Otázkou č. 15 jsem zjišťovala, zda studentům na internetu někdo vyhrožoval nebo je zastrašoval. 17 dotázaných odpovědělo „ano“. Nejčastěji se přitom jednalo o chlapce ve věku 15-17 let. 10 studentů uvedlo, že bylo na internetu vydíráno (otázka č. 17) a 13 odpovědělo, že byly publikovány jejich ponižující fotografie, audio, či video záznam (otázka č. 18). Na otázku, zda někdo na internetu dotázané zesměšňoval, popř. jim nadával, uvedlo 45 studentů opět „ano“. Tento počet značně převyšuje počet studentů, kteří uvedli, že se s kyberšikanou setkali. Tato odchylka mohla být způsobena individuálním vnímáním kyberšikany, popřípadě se mohlo jednat například o jednorázovou „výměnu názorů“. Na poslední otázku (č. 19), kterou jsem zjišťovala zda se někdy respondenti sami stali aktéry kyberšikany, odpověděli 4 dotázaní kladně.

Na základě vyhodnocení dotazníku, viz příloha č. 1, jsem tedy došla k těmto závěrům:

Hypotéza č. 1 - Předpokládám, že 60% mladých lidí (dotázaných) tráví většinu volného času na internetu. Tato hypotéza odpovídala realitě z 92%. Nejčastěji takto odpovídali chlapci ve věku 15-17 let, zároveň tito chlapci nejčastěji připouštěli, že občas kvůli zábavě na internetu zanedbávají své základní potřeby.

Hypotéza č. 1 se potvrdila.

Hypotéza č. 2 – Předpokládám, že třetina dotázaných se nevěnuje žádnému koníčku, ani sportu.

Průzkum prokázal, že se studenti v 97% koníčkům a sportu věnují, pouhé 3% dotázaných uvedla opak. **Hypotéza č. 2 se nepotvrdila.**

Hypotéza č. 3 - Předpokládám, že většina mladých lidí je ochotna sdílet či zveřejňovat na internetu své osobní údaje.

Tato hypotéza souvisí s případným zneužitím osobních údajů. Průzkumem bylo zjištěno, že nejčastěji uvádějí dotazovaní jméno (90%), následně emailovou adresu (75%), a velmi často také příjmení (63%). Méně často pak uvádějí telefonní číslo (21%) a adresu bydliště (18%). **Hypotéza č. 3 se potvrdila.**

Hypotéza č. 4 - Předpokládám, že více než polovina dotázaných je ochotna jít na schůzku s osobou, kterou zná pouze z internetové komunikace.

Tato hypotéza se vztahuje ke kybergroomingu a 51,5% studentů na ni odpovědělo kladně, přičemž nejčastěji takto odpovídali chlapci ve věku 15-17 let (34%).

Hypotéza č. 4 se potvrdila.

Zároveň byli studenti dotazováni, koho by o této schůzce informovali. Celých 25% odpovědělo „nikoho“. Nejčastěji se jednalo o odpovědi chlapců ve věku 18-20 let.

Hypotéza č. 5 – Předpokládám, že více než třetina studentů se setkala s internetovou šikanou. Setkání s internetovou šikanou uvedlo 21% dotázaných. Nejčastěji se s kyberšikanou setkali chlapci ve věku 18-20 let (45,5%), další v pořadí byli chlapci ve věku 15-17 let (31,1%), pak dívky ve věku 15-17 let (13,6%) a nejméně zkušeností uvedly dívky ve věku 18-20 let (9,1%).

Hypotéza č. 5 se nepotvrdila.

Závěr

Internetová komunikace mladých lidí, představuje široké spektrum nejrůznějších aktivit, psychologických aspektů, sociálních důsledků a pedagogických otázek. Je to velmi probírané téma, které řeší celá řada institucí. Počínaje příslušnými ministerstvy, přes školy, nejrůznější neziskové organizace až po rodinu.

Je zřejmé, že internet nejvíce zasahuje do života mladé generace. Má vliv na různé oblasti jejího života. Zejména se proměňuje způsob trávení volného času mládeže. Mladý člověk, na rozdíl od starších generací, nepoužívá internet jen pro jeho praktičnost, ale velmi často jej využívá také k uspokojování svých sociálních potřeb. Další změnou, která přichází spolu s internetem jsou rizika. V relativně bezpečném prostředí domova, hrozí vážná nebezpečí, o kterých dříve neměl nikdo ani tušení. A právě těmito otázkami jsem se zabývala v teoretické, ale i v praktické části této práce.

Během práce na teoretické části jsem čerpala informace z literatury celé řady autorů. Nejčastěji jsem vycházela z publikací Vybírala, Šmahela, Musila, Pávkové a dalších odborníků z oboru psychologie, sociologie a pedagogiky. Důležitým zdrojem informací byl také trestní zákoník, školský zákon a metodický pokyn ministra školství. Využila jsem i odkazů internetových stránek a to především institucí, které se aktivně zabývají prevencí v oblasti negativních komunikačních jevů.

Čas věnovaný virtuální komunikaci mladými lidmi byl jedním z předmětů zájmu mého průzkumu. Dotazníkovým šetřením jsem zjistila, že více než polovina dotázaných tráví na internetu tři a více hodin denně. Přičemž čtvrtina z nich dokonce více než pět hodin denně. Přibližně stejný počet respondentů uvedl, že vnímá svůj vztah na sociální síti jako závislostní. Čísla jsou dle mého názoru alarmující.

Zároveň jsem se dotazovala na čas věnovaný koníčkům, zálibám a sportu. Předpokládala jsem, že velká část studentů se žádnému koníčku nevěnuje. Vyhodnocením dotazníků se však ukázalo, že současná mládež, navzdory výše uvedeným údajům o času stráveném na internetu, své koníčky neopouští a dokáže si najít čas i na sport a své záliby. Pravděpodobně se tak děje na úkor jejich základních potřeb (jídlo, spánek), neboť 30% dotázaných přiznalo, že tyto potřeby občas zanedbává.

Stejně tak jsem neodhadla situaci v oblasti kyberšikany. Měla jsem za to, že velké procento dotázaných bude mít s tímto negativním jevem zkušenost. Můj předpoklad se v tomto směru nepotvrdil, neboť setkání s internetovou šikanou uvedlo „jen“ 5% dotázaných.

Mnohem větší problém bych ale viděla v ochotě respondentů, sejít se s člověkem, kterého znají pouze z internetu. V tomto směru se kladně vyjádřila více než polovina studentů. Za velmi zneklidňující přitom považuji odpovědi čtvrtiny dotazovaných, kteří by o této schůzce nikoho neinformovali.

Výsledky dotazníkového šetření tedy ukazují, že velká skupina mladých lidí, je velmi naivní a přehnaně důvěřivá. Dle mého názoru má současná mládež mnohem větší sklon ke snění a pasivnímu trávení volného času, než tomu bylo u generací předchozích. Zároveň se však mladí lidé odmítají vzdát svých zálib a koníčků, což je jistě velkým přínosem pro jejich život.

V této práci byla vyjmenována celá řada institucí, které se aktivně věnují boji s negativními jevy internetu. Díky této záslužné činnosti mají nezastupitelné místo v oblasti prevence. Dle mého názoru je ale ochrana dětí před rizikovými faktory internetu nejúčinnější v rodinném prostředí. Rodiče by měli být schopni poskytnout svým dětem v oblasti internetové bezpečnosti, alespoň nutné minimum. Měli by umět vysvětlit svým dětem, že počítač není hračka, ale naopak se může proměnit ve velmi nebezpečný nástroj. Především na ně ale dohlédnout. Problém ovšem je, že velké procento rodičů zřejmě ještě není natolik technicky zdatných, aby v tomto směru mohli svým dětem radit. Často je pravděpodobně ani nenapadne, jaká rizika internet skrývá. Proto se v současné době tento způsob ochrany jeví spíše jako utopie.

Bakalářskou práci bude možné využít ke studijním účelům zájemců o uvedenou problematiku. Přínosem může být tedy především pro rodiče, učitele, školní metodiky prevence, výchovné poradce, ale i pro běžné uživatele internetu.

Resumé

Bakalářská práce s názvem „PC speak – nový trend v komunikaci mladé generace“, se ve svých čtyřech kapitolách věnuje novým způsobům sociálního kontaktu mládeže. První je věnována pojmu internet, jeho historii a vývoji lidské komunikace. Vysvětluje také některé psychologické a sociální aspekty internetové komunikace. Ve druhé kapitole je pozornost zaměřena na nebezpečné komunikační praktiky související s virtuální komunikací. Především kyberšikana, kybergrooming a zneužití osobních údajů. Zároveň je zde popsána jejich legislativní úprava. Třetí kapitola je zaměřena především na prevenci v oblasti uvedených negativních internetových jevů z pohledu různých subjektů a institucí. Poslední, čtvrtá kapitola je věnována dotazníkovému průzkumu a především vyhodnocení jeho výsledků. Průzkumem byl zjišťován vztah mládeže k internetové komunikaci z hlediska trávení volného času, poskytování osobních údajů a případné zkušenosti s patologickými jevy.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na současnou mladou generaci, která se vyznačuje značným zaujetím pro nové informační a komunikační technologie. Ve čtyřech kapitolách této práce jsou popsány nejdůležitější aspekty virtuální komunikace. Byly zde objasněny pojmy jako internetový komunikační slovník nebo sociální síť, včetně důvodů jejich velké popularity, psychologické zvláštnosti a také sociální kontext. Zároveň jsou zde popsána rizika a nebezpečí v podobě internetové šikany, kybergroomingu, zneužití osobních údajů apod. V návaznosti na tyto nebezpečné komunikační aktivity jsem se pokusila popsat možné prevence zmíněných rizik z hlediska rodiny, školy a dalších institucí zabývajících se touto činností. V poslední části bakalářské práce byl proveden průzkum formou dotazníkového šetření, který poukázal na některé charakteristické rysy současné mládeže.

Klíčová slova: Internet, mladá generace, virtuální komunikace, sociální síť, anonymita, nebezpečné komunikační praktiky, rodina, bezpečný internet, volnočasové aktivity.

Annotation

Bachelor thesis is concentrated on contemporary young generation, characterized by considerable passion for new information and communication technology. In four parts of this thesis are described the most important aspects of virtual communication. There were classified terms like internet communication dictionary or social networks including the reasons of their big popularity, psychologist specialities and social context too. There are also described risks and danger as cyberbullying, cyber grooming, misuse of personal data etc. Further to this dangerous communication activities I tried to describe possible prevention of these mentioned risks, in term of family, school and other institutes dealing with this function. In the last part of this bachelor thesis was conducted survey by questionnaire, which pointed on some characteristic features of contemporary young generation.

The keywords: Internet, young generation, virtual communication, social networks, anonymity, hazardous communication practises, family, safe internet, leisure activities.

Seznam použité literatury:

Právní předpisy:

1. Zákon č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník
2. Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže
3. Zákon č. 561/2004 Sb. – školský zákon
4. Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 24 246/2008-6

Ostatní literatura:

5. Jirák, J., Köpplová, B. Média a společnost. Praha: Portál, 2003, 207 s.
ISBN 80-7178-697-7
6. Kolář, M. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2001, 256 s. ISBN 80-7178-513-X
7. Kopecký, K. Kybergrooming, nebezpečí kyberprostoru (studie). Olomouc: Net University, 2010, 16 s. ISBN 978-80-254-7573-7
8. Musil, J. Elektronická média v informační společnosti. Praha: Votobia, 2003, 261 s. ISBN 80-7220-157-3
9. Navrátil, P. Internet pro školy. Prostějov: Computer Media, 2001, 180 s.
ISBN 80-902815-3-2
10. Pávková, J., Hájek, B. et al. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 1999, 232 s.
ISBN 80-7178-295-5
11. Pokorný, V. Telcová, J. et al. Prevence sociálně patologických jevů. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003, 186 s.
ISBN 80-86568-04-0
12. Sak, P., Mareš, J. et al. Člověk a vzdělání v informační společnosti. Praha: Portál, 2007, 296 s. ISBN 978-80-7367-230-0
13. Šmahel, D. Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi. Praha: Triton, 2003, 158 s. ISBN 80-7254-360-1
14. Vybíral, Z. Psychologie komunikace. Praha: Portál, 2009, 320 s.
ISBN 978-80-7367-387-1
15. Kolektiv autorů, Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon Press, 2009, 108 s. ISBN 978-80-86961-78-1

Internetové zdroje:

16. <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/14/39/lang,czech/> 20. 2 2011
17. <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/42/35/lang,czech/> 20.2.2011
18. <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/20/18/lang,czech/> 01.03.2011
19. <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/15/60/lang,czech/> 10.3.2011
20. http://www.e-bezpeci.cz/index.php/component/docman/cat_view/27-vyzkumne-zpravy 27.2.2011
21. <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/rizikova-komunikace/stalking-a-kyberstalking> 3.3.2011
22. <http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/122.html> 15.2.2011
23. <http://linkabezpeci.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=194> 11.3.2011
24. http://www.microsoft.com/cze/athome/security/children/social_web.aspx 8.3.2011
25. <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-prevence-socialne-patologickych-jevu-u-deti-a?highlight Words=strategie+ prevence+rizikov%C3%BDch+projev%C5%AF> 9.3.2011
26. <http://www.nasedite.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=177> 11.3.2011
27. <http://proti-sikane.saferinternet.cz/sikana-a-kybersikana> 21.2.2011
28. <http://www.prvok.upol.cz/index.php/o-pracoviti/zamereni> 12.3.2011
29. <http://www.saferinternet.cz/o-nas> 9.3.2011
30. <http://www.systemonline.cz/it-security/socialni-inzenyrstvi.htm> 23.2.2011

Seznam příloh:

Příloha č. 1 - dotazník

Příloha č. 2 - právní úprava

Příloha č. 3 - letáček Nadace Naše dítě

Příloha č. 1

Dotazník k internetové komunikaci studentů

Vážení studenti,

obracím se na vás s žádostí o vyplnění tohoto dotazníku, jehož cílem je zmapovat význam internetu a především internetové komunikace v životech mladých lidí. Dotazník je zaměřen na zjištění zda, případně v jakém rozsahu, se studenti setkali s internetovou trestnou činností.

Dotazník je anonymní a informace v něm obsažené nebudou zveřejněny ani předány nikomu nepovolánému. Budou sloužit pouze k průzkumnému účelu bakalářské práce.

1. Využíváte komunikaci prostřednictvím internetu?

ano

ne

2. Kolik hodin denně průměrně strávíte na internetu?

nepoužívám internet každý den

1 – 2 hod.

3 – 4 hod.

více než 5 hod.

3. Za jakým účelem?

komunikace s přáteli

studijní účely

zábava (filmy, hudba, hry)

4. Kolik času denně věnujete svým koníčkům, zálibám, sportu?

1 – 2 hod.

2 – 3 hod.

nevěnuji se žádnému koníčku, ani sportu

5. Zanedbáváte své základní potřeby (jídlo, spánek) kvůli zábavě na internetu?

ano

ne

občas se mi to stane

6. Máte profil na některé sociální síti (Facebook, Twitter, Lidé.cz, Spolužáci.cz, Líbím se ti.cz, MySpace apod.)?

ano

ne

7. Cítíte se na této síti závislí?

ano

ne

8. Kolik přátel máte na své sociální síti?

méně než 50 100 -150

50 -100 více než 150

9. S kolika z nich si pravidelně píšete?

s většinou

méně než polovinou

více než s polovinou

jen s velmi málo lidmi

10. S kolika z nich se reálně setkáváte?

s většinou

méně než s polovinou

více než s polovinou

jen s velmi málo lidmi

11. Sdělujete na internetu cizím lidem své osobní údaje?

křestní jméno emailovou adresu

příjmení heslo, k emailovému účtu

tel. číslo PIN kód karty

adresu bydliště kontaktní údaje IM nebo VoIP

12. Sešel/a by jste se někdy s člověkem, kterého znáte pouze z internetu?

ano

ne

13. S plánem této schůzky bych seznámila:

spolužáka rodiče

kamaráda nikoho

sourozence

14. Setkal/a jste se někdy s internetovou šikanou?

ano

ne

15. Vyhržoval vám nebo vás někdo zastrašoval na internetu?

ano

ne

16. Urážel vás někdo, zesměšňoval nebo vám nadával prostřednictvím internetu?

ano

ne

17. Vydíral vás někdo na internetu?

ano

ne

18. Publikoval někdo na internetu vaše ponižující fotografie, videozáznam nebo zvukový záznam?

ano

ne

19. Stali jste se někdy sami aktéry kyberšikany?

ano

ne

20. Jste:

muž (chlapec)

žena (dívka)

21. Kolik je vám let?

15 – 17

18 – 20

více než 20

Děkuji za vaši ochotu a spolupráci.

Příloha č. 2

Právní úprava nebezpečných komunikačních praktik

Jak již bylo řečeno, současná česká legislativa problematiku kyberšikany přímo neupravuje. Pachatel se však svým jednáním může dopustit některého z trestných činů dle zákona 40/2009 Sb. (trestní zákoník). Porušit může především tato ustanovení zákona:

- §144 Účast na sebevraždě** – „Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.“ Přitěžující okolností v tomto případě je situace, kdy se jedná o dítě či těhotnou ženu. V takovém případě je stanovena horní hranice trestu odnětí svobody až na 12 let.
- § 175 Vydírání** – „Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.“ Způsobí-li pachatel tímto činem smrt, bude potrestán na 8 – 16 let odnětím svobody.
- § 184 Pomluva** – „Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“ Spáchá-li čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem bude odsouzen až na 2 roky.
- § 191 Šíření pornografie** – za tento trestný čin je stanovena sazba odnětí svobody s horní hranicí 5 let.
- § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci** – „Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“
- § 353 Nebezpečné vyhrožování** – „Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo

zákazem činnosti.“ Ve druhém odstavci jsou stanoveny přitěžující okolnosti, mimo jiné také, je-li tento čin spáchán vůči dítěti. Pak je horní hranice trestu odnětí svobody stanovena na 3 roky.

§ 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod – „Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ Odnětím svobody může být pachatel potrestán spáchá-li takovýto čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.⁷³

Uvedla jsme zde jen některá z možných porušení zákona. Ve skutečnosti je výčet mnohem širší, ale uvést zde všechny není cílem této práce.

Stejně jako kyberšikana, ani problematika kybergroomingu není přímo zakotvena v českém právu. I v tomto případě je nutné použít ustanovení zákona č. 40/2009 Sb. Při kybergroomingu bývají nejčastěji páčány tyto trestné činy:

§ 168 Obchodování s lidmi – trest odnětí svobody se zde pohybuje dle závažnosti činu v sazbě od 2 do 15 let.

§ 171 Omezování osobní svobody – „Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“ Dle závažnosti důsledků, které pachatel svým jednáním způsobí, může být uložen trest odnětí svobody až na 10 let.

§ 175 Vydírání – sazba odnětí svobody v rozpětí 6 měsíců až 16 let (viz výše).

§ 187 Pohlavní zneužití – „Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.“ Způsobí-li pachatel tímto činem oběti těžkou újmu na zdraví může být potrestán odnětím svobody na 5 – 12 let, v případě její smrti pak na 10 – 18 let.

§ 353 Nebezpečné vyhrožování – sazba odnětí svobody s horní hranicí trestu 3 roky.

---

⁷³ Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

§ 354 Nebezpečné pronásledování - je v novele trestního zákoníku nově zařazeno. Jedná se o tzv. stalking. „Stalking v překladu znamená pronásledování, opakované stupňované obtěžování, které může mít různou podobu a intenzitu. Důvodem pronásledování je především navázání vztahu s obětí (stalkery bývají nejčastěji bývalí partneři), může jím být ale také např. pomsta za skutečné nebo domnělé příkoří.“⁷⁴ Za toto nebezpečné pronásledování hrozí trest odnětí svobody v rozpětí od jednoho do tří let.⁷⁵

V souvislosti s problematikou sextingu bych chtěla upozornit především na tyto ustanovení trestního zákoníku:

§ 191 Šíření pornografie – „Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ Je-li takový materiál zpřístupněn dítěti, hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dvě léta. Trest odnětí svobody 6 měsíců až tři léta hrozí pachateli v případě, že k šíření pornografie dojde tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

§ 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií – „Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.“

§ 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie - „Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.“⁷⁶

---

74 <http://www.e-nebezpeci.cz/>

75 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

76 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

S neustálým rozvojem internetu a tím i zvyšováním možností spojených s jeho užíváním (i zneužíváním), byly do novely trestního zákoníku, účinného od 1.1.2010 zahrnuty také ustanovení postihující problematiku zneužití osobních údajů. Jedná se především a tyto trestné činy:

§ 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací - „Kdo překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo jeho části, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“ Tato trestní úprava se vztahuje zejména k neoprávněnému užití, vymazání, zničení, poškození, padělání či jinému zneužití či znehodnocení dat. V závislosti na způsobu a závažnosti zneužití takto nezákonně získaných informací, se celková výše možného trestu pohybuje od 1 do 8 let odnětí svobody.

§ 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat.

Kdo v úmyslu spáchat trestný čin porušení tajemství dopravovaných zpráv nebo trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací vyrobí, uvede do oběhu nebo jinak zpřístupní, opatří nebo přechovává:

- a) zařízení nebo jeho součást, postup, nástroj nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k neoprávněnému přístupu do sítě elektronických komunikací, nebo
- b) počítačové heslo, přístupový kód, data, postup nebo jakýkoli jiný podobný prostředek, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

Zákon stanoví výši trestu odnětí svobody od 6 měsíců do 5 let, dle závažnosti a způsobu spáchaného skutku.

§ 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti.

„Kdo z hrubé nedbalosti porušením povinnosti vyplývajících ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené podle zákona nebo smluvně převzaté:

- a) data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací zničí, poškodí, pozmění nebo učiní neupotřebitelnými, nebo

b) učiní zásah do technického nebo programového vybavení počítače nebo jiného technického zařízení pro zpracování dat,
a tím způsobí na cizím majetku značnou škodu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.⁷⁷

Při zneužití osobních údajů se může pachatel dopustit ještě celé řady dalších trestných činů upravených v zákoně č. 40/2009 Sb. Jsou jimi například:

§ 181 Poškození cizích práv – „Kdo jinému způsobí vážnou újmu na právech tím, že uvede někoho v omyl, nebo využije něčího omylu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“

§ 209 Podvod; § 270 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi a další.⁷⁸

Osobám, které nedosáhly zletilosti, jsou za jejich protiprávní chování ukládána opatření dle zákona č. **218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže**. Tato opatření jsou ukládána s přihlédnutím k osobnosti, věku, rozumové a mravní vyspělosti, zdravotnímu stavu, jakož i k osobním, rodinným a sociálním poměrům pachatele a také k povaze a závažnosti spáchaného činu. Mládež je dle tohoto zákona rozčleněna na:

- **děti** (mladší 15ti let) - ukládána opatření v podobě přiměřených omezení a povinností,
- **mladiství** (dovršil patnáctý, ale nepřekročil osmnáctý rok) – ukládána výchovná, ochranná a trestní opatření.

Cílem tohoto zákona je účinně přispět k tomu, aby se pachatel zdržel dalšího páchaní protiprávního činu a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a možnostem. Dále aby dle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem.⁷⁹

---

77 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

78 Zák. č. 40/2009 Sb. – trestní zákoník

79 Zák. č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Desatero bezpečného chování na internetu

Desatero nabízí dětem základní pravidla. Pomáhá, aby se při používání online technologií nedostaly do role obětí.

1. Nezapomeň: opatrný internetový surfář je inteligentní surfář!
2. Nedávej nikomu adresu ani telefon! Nevíš, kdo se skrývá za obrázkovkou!
3. Neposílvej nikomu po internetu svoji fotografii, nesděluj svůj věk!
4. Udržuj heslo své internetové schránky v tajnosti, nesděluj ho ani kamarádovi!
5. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární e-maily!
6. Nedomlouvej si schůzku po internetu, aniž bys o tom řekl alespoň jednomu z rodičů.
7. Pokud Tě nějaký obrázek nebo e-mail šokuje, okamžitě opusť webovou stránku.
8. Svej se dospělému, pokud Tě internet vyděsí nebo přivede do rozpaků!
9. Nedej šanci virům. Neotevírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy!
10. Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš!

Oznamte
nelegální obsah
na internetu i Vy!
www.internethotline.cz

Internetovou horkou linku provozuje Nadace Naše dítě

Nadace Naše dítě byla založena 1. října 1993 jako nezisková organizace s posláním pomáhat dětem, které se ocitly v krizi a obtížných životních situacích. Nadace Naše dítě se zaměřuje na pomoc týraným, zneužívaným, handicapovaným, ohroženým a opuštěným dětem. Zakladatelkou a ředitelkou nadace je Ing. Zuzana Baudyšová. Linka Internet Hotline je jedním z několika rozsáhlých projektů, kterými nadace chrání děti a snaží se hájit jejich práva, životy a zdraví.

Kontaktujte:

INTERNET HOTLINE

www.internethotline.cz

oznamte@internethotline.cz

NADACE NAŠE DÍTĚ

Ústavní 91/95, 181 21 Praha 8

Tel.: 266 727 933

nadace@nasedite.cz, www.nasedite.cz

Partneři projektu

RWE

The energy to lead

Sponzoři projektu

SEZUAM.CZ

beans
ASOCIACE JMLITE

Pomoc jako součást vašeho života.
Odešlete dárcovskou SMS ve tvaru
DMS NASEDITE na číslo **87777**
Cena DMS je 30 Kč. Nadace Naše dítě obdrží 27 Kč.
Více informací najdete na
www.darcovskasms.cz.
Službu DMS zajišťuje Fórum dárců

Nadace Naše dítě

INTERNETHOTLINE
Nadace Naše dítě

PRVNÍ ČESKÁ INTERNETOVÁ HORKÁ LINKA NADACE NAŠE DÍTĚ

od roku 2007 potlačuje nelegální obsah na internetu. Především se jedná o dětskou pornografii, prostituci, rasismus, nabídky omamných látek a další nelegální obsah. **Internet Hotline** spolupracuje s veřejností, Policií ČR a provozovateli internetových služeb.

Je první linkou v ČR s tímto zaměřením, kterou od 1. dubna 2007 provozuje a spravuje Nadace Naše dítě, která se tak díky úzké mezinárodní spolupráci zapojila do celosvětového boje proti dětské pornografii.

První česká Internet Hotline obdrží každý měsíc průměrně 80 oznámení

Jak linka funguje?

Každý, kdo se při používání internetu setká s nebezpečným či podezřelým obsahem, může prostřednictvím formuláře na webových stránkách **www.internethotline.cz** nebo adresy **oznamte@internethotline.cz** kontaktovat odborníky Internet Hotline. Vyskolení specialisté tato oznámení vyhodnotí a potenciálně nelegální případy předají Policii ČR. Nevhodný obsah umístěný na zahraničních serverech postoupí i spolupracujícím horkým linkám, které působí po celém světě. Na www.internethotline.cz získáte řadu dalších informací o bezpečném užívání internetu.

Internet Hotline může kontaktovat každý uživatel internetu, a to i anonymně

- v případě, že na internetu nalezl podezřelý, škodlivý obsah
- pokud má dotaz týkající se této problematiky

Poslání a úkoly první české Internet Hotline Nadace Naše dítě

- získávat od veřejnosti informace o webových adresách s aktivními odkazy na dětskou pornografii, informace o nabídkách dětské prostitute, sdružování pedofilních zájmů a další internetové kriminalitě
- předávat získané informace a podněty Policii ČR
- ve spolupráci se společností Seznam.cz a dalšími provozovateli internetových služeb usilovat o co nejrychlejší zablokování či úplné odstranění nelegálního obsahu
- spolupracovat s národními linkami v rámci asociace INHOPE
- šířit povědomí o problematice bezpečného internetu, snažit se o příslušné legislativní změny v této oblasti

Jaký nelegální obsah linka monitoruje?

- výrobu, nabídky a distribuci dětské pornografie, nelegální sexuální praktiky, držení dětské pornografie, sdružování pedofilních zájmů
- extremismus, rasismus
- nelegální obchodování, nabídky drog a zakázaných látek
- internetové podvody

Která nebezpečí dětem na internetu hrozí?

- sexuální obtěžování a kontakty s pedofilním podtextem
- přístup dětí k erotickému a pornografickému obsahu
- extremismus, rasismus a podobné útoky
- urážky, vydírání a šikana
- krádeže osobních údajů, zneužití dat
- drogy, nabídky omamných látek
- hazardní a nebezpečné hry
- podvody, zneužití internetového bankovníctví
- ... a řada dalších

První česká Internet Hotline je od roku 2007 členem asociace INHOPE

Mezinárodní asociace internetových horkých linek INHOPE byla založena v roce 1999, sídlí v irském Dublinu. Podporuje a sdružuje celosvětovou síť těchto linek, které mají za úkol bojovat proti kriminalitě páchané na internetu. INHOPE zastupuje internetové horké linky z Evropy, Asie, Jižní Ameriky a Austrálie, celkem 34 linek z 30 zemí celého světa.

www.inhope.org

České děti a internet

Nadace Naše dítě se jako správce a provozovatel Internet Hotline aktivně zajímá o problematiku bezpečné práce s internetem v ČR. Proto ve spolupráci se společností TNS AISA s. r. o. realizovala průzkum v českých rodinách, který přinesl důležité informace o chování dětí na internetu. Zároveň utvořil náhled na přístup rodičů k ochraně dětí před nebezpečným materiálem šířeným internetem. Výsledky jsou pro nadaci další výzvou k šíření osvěty v oblasti bezpečného internetu.

- až 51 % dětí ve věku 10–15 let má počítač s internetem umístěný v dětském pokoji, kde také používají počítač nejčastěji. U internetu tráví průměrně 1,5 hodiny denně v pracovním týdnu a až 2,5 hodiny denně o víkendy
- okolo 70 % dětí na internetu navštěvuje diskusní skupiny
- 93 % dětí stahuje nebo hraje online hry
- 37 % českých dětí ve věku 14–15 let komunikuje na internetu s cizími lidmi, které znají pouze z virtuálního prostředí. Téměř 35 % z těchto dětí nemá rodiči stanovena žádná pravidla používání počítače
- 14 % dětí v tomto věku se osobně schází s lidmi, které poznaly na internetu
- více než třetina dětí ve věku 14–15 let sděluje na internetu neznámým osobám své osobní kontaktní údaje
- 45 % dětí posílá svoje fotky a na internetu sdílí svá videa
- 17 % rodičů nekontroluje, co jejich děti na internetu dělají, většina provádí namátkové kontroly. Nejčastěji objeví návštěvu dítěte na nevhodných stránkách a komunikaci s neznámým člověkem
- programy pro omezení přístupu dětí k nevhodným stránkám využívá jen 8 % rodičů

Tento průzkum bezplatně pro Nadaci Naše dítě realizovala společnost TNS AISA s. r. o., začátkem roku 2009. Vyzkum se zúčastnilo 319 rodin s dětmi z celé ČR, děti ve věku 10–15 let.